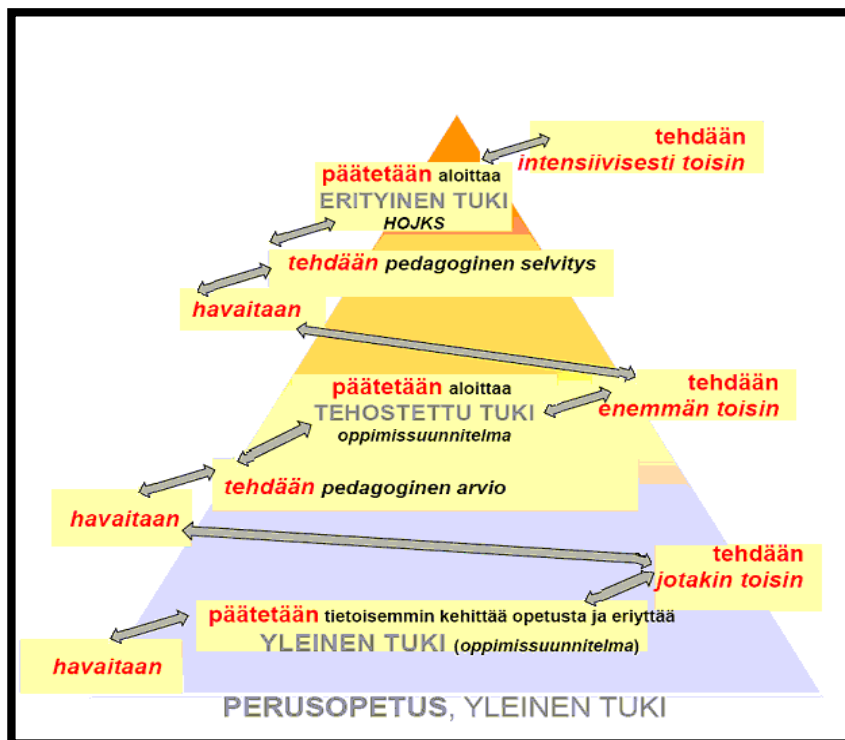

Itä-Suomen yliopisto / Savonlinnan normaalikoulu

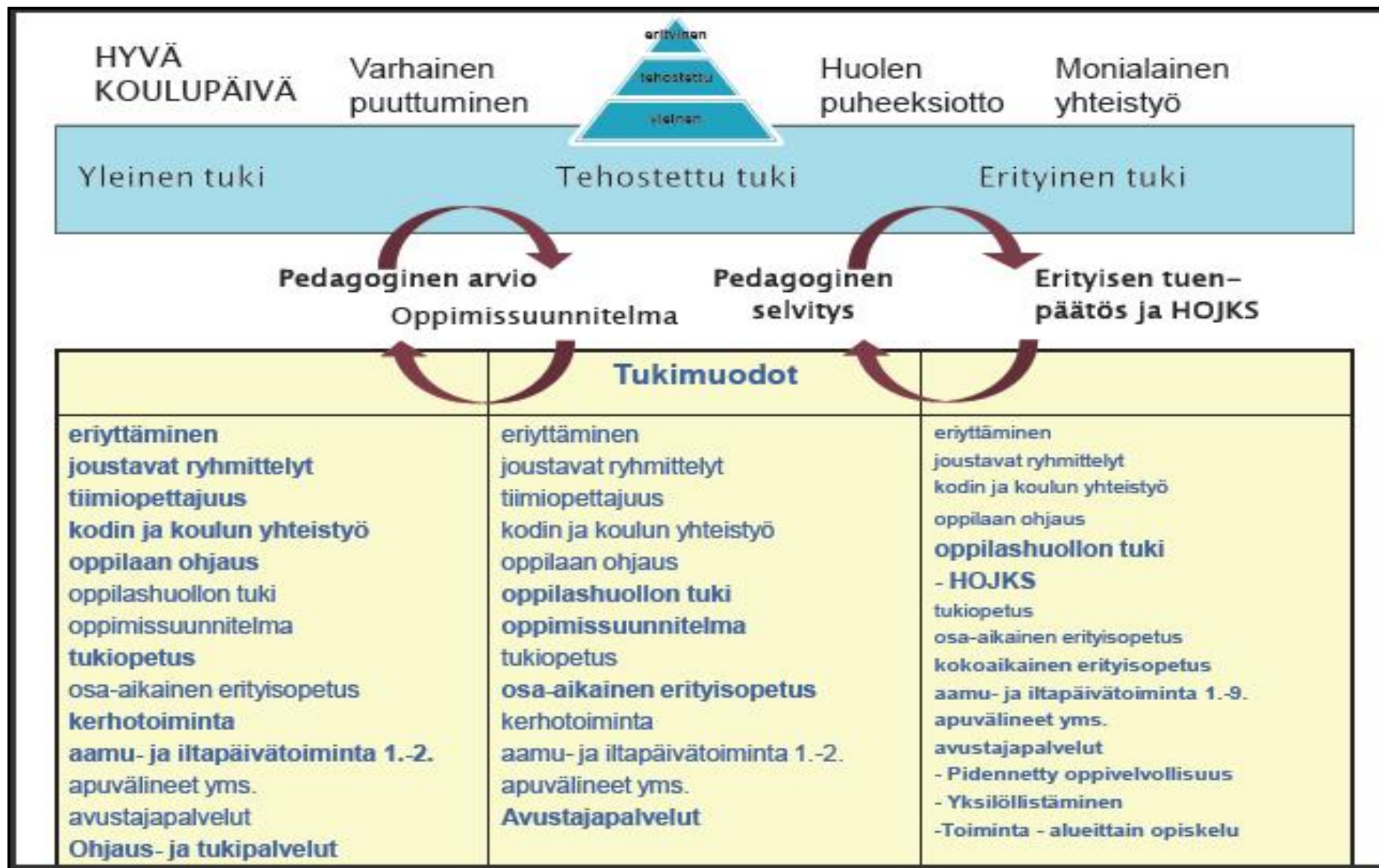
OPETUSSUUNNITELMA

LUVUT

- 3. Opetuksen toteuttaminen
- 4. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki
- 5. Oppimisen ja koulunkäynnin tukimuodot
- 8. Oppilaan arviointi

- 3. OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN**
  - 3.4 Opetusmenetelmät ja työtavat

- 4. OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI**
  - 4.1 Yleinen tuki
  - 4.2 Tehostettu tuki
  - 4.3 Erityinen tuki
  - 4.4 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki paikallisessa opetussuunnitelmassa
  - 4.5 Yksilölliset suunnitelmat
    - 4.5.1 Oppimissuunnitelma
    - 4.5.2 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

- 5. OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKIMUODOT**
  - 5.1 Opetusjärjestelyihin liittyvä tuki
    - 5.1.1 Tukiopetus
    - 5.1.2 Osa-aikainen erityisopetus
    - 5.1.3 Erityisopetus
    - 5.1.4 Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen
    - 5.1.5 Pidennetty oppivelvollisuus
    - 5.1.6 Toiminta-alueittain opiskelu
  - 5.2 Ohjauksellinen ja muu tuki
    - 5.2.1 Kodin ja koulun välinen yhteistyö
    - 5.2.2 Ohjauksen järjestäminen
    - 5.2.3 Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestäminen
    - 5.2.4. Perusopetusta tukeva muu toiminta
  - 5.3 Joustavan perusopetuksen toiminta
    - 5.3.1 Joustava pienryhmä
    - 5.3.2 Joustava perusopetus (JOPE)
  - 5.4 Oppilashuolto ja turvallisuuden edistäminen
    - 5.4.1 Oppilashuolto
    - 5.4.2 Turvallisuuden edistäminen
    - 5.4.3 Henkilötietojen käsittely, salassapito ja tietojen luovuttaminen
    - 5.4.4 Oppilashuollon ja turvallisuuden edistäminen paikallisessa opetussuunnitelmassa

- 8. OPPILAAN ARVIOINTI**
  - 8.1 Arviointi opintojen aikana
  - 8.2 Päätösarviointi
  - 8.3 Todistukse

3. OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.4. Opetusmenetelmät ja työtavat

Opetuksessa käytetään oppilaiden edellytykset huomioon ottavia, eri ikäkausiin sekä erilaisiin oppimistehtäviin ja -tilanteisiin soveltuvia menetelmiä ja monipuolisia työtapoja. Vaihtelevien menetelmien ja työtapojen käyttö antaa mahdollisuuksia eri ikäkausille ominaiseen luovaan toimintaan, elämyksiin ja leikkiin. Eri työtavat ja menetelmät tukevat ja ohjaavat koko opetusryhmän ja yksittäisen oppilaan vuorovaikutteista opiskelua ja oppimista. Opiskelutilanteissa oppilas pääsee harjoittelemaan ajattelun ja ongelmanratkaisun, työskentelyn ja vuorovaikutuksen, itsetuntemuksen ja vastuullisuuden, osallistumisen ja vaikuttamisen sekä ilmaisun ja kädentaitoja. Työskentely kehittää monipuolisesti tieto- ja viestintätekniikan sekä verkossa toimimisen taitoja.

Perusteet työtapojen ja menetelmien valinnalle

- motivoivat opiskelemaan
- ottavat huomioon opiskelun prosessuaalisen ja tavoitteellisen luonteen
- ottavat huomioon eri oppiaineiden ja oppiainekokonaisuuksien lähtökohdat ja tavoitteet
- aktivoivat työskentelemään tavoitteellisesti
- edistävät jäsenyteen tietorakenteen muodostumista ja taitojen oppimista ja niissä harjaantumista
- kehittävät tiedon hankkimisen, soveltamisen ja arvioimisen taitoja
- tukevat oppilaiden keskinäisessä vuorovaikutuksessa tapahtuvaa oppimista
- edistävät sosiaalista joustavuutta, kykyä toimia rakentavassa yhteistyössä sekä vastuun kantamista toisista
- auttavat oppilasta tiedostamaan omaa oppimistaan sekä mahdollisuuksiaan vaikuttaa siihen
- kehittävät oppilaan oppimisstrategioita ja taitoja soveltaa niitä uusissa tilanteissa
- kehittävät oppilaan valmiuksia ottaa vastuuta omasta oppimisestaan, sen arvioinnista ja reflektoinnista

Opetuksen eriyttämisen lähtökohtana ovat opetusryhmän tarpeet ja oppilaiden erilaisuus. Eriyttämisessä huomioidaan oppilaiden yksilölliset kehityserot ja elämäntilanteet, oppilaiden erilainen osaaminen ja harrastuneisuus sekä tyttöjen ja poikien väliset erot. Eriyttämisessä kiinnitetään huomiota eri oppilaille ominaisiin oppimistapoihin ja työskentelyrytmeihin, erilaisiin valmiuksiin ja kiinnostuksen kohteisiin sekä itsetuntoon ja motivaatioon kytkeytyviin emotionaalisiin tarpeisiin. Opetusta eriyttämällä oppilaille tuotetaan sopivia haasteita ja onnistumisen kokemuksia sekä tarjotaan mahdollisuuksia kehittyä ja oppia omia vahvuuksiaan hyödyntäen. Tällä tavoin vaikutetaan myönteisesti oppilaan oppimismotivaatioon.

Eriyttämisen kolme keskeistä ulottuvuutta liittyvät opiskelun laajuuteen, syvyyteen ja etenemisnopeuteen. Eriyttäminen voi kohdistua muun muassa opetuksen sisältöihin, käytettäviin opetusmateriaaleihin ja -menetelmiin, työtapoihin sekä koulu- ja kotitehtävien määrään ja käytettävissä olevaan aikaan. Oppimisympäristöä ja työtapoja voidaan muokata esimerkiksi luomalla tilaisuuksia oppilaiden osallistumiselle, tarjoamalla valinnanmahdollisuuksia, säätelemällä tilankäyttöä, ryhmittelemällä oppilaita joustavasti ja hyödyntämällä koulun ulkopuolella tapahtuvia oppimistilanteita. Oppilasta ohjataan opiskelemaan itselleen parhaiten soveltuvalla tavalla. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden kiinnostuksen kohteet kytkeillä opittavat tiedot ja taidot oppilaille merkityksellisiin kokemuksiin ja toimintamuotoihin. Oppilaille annetaan tarvitta-

essa erilaisia keinoja osaamisensa ja edistymisensä osoittamiseen sekä yksilöllistä palautetta oman toimintansa reflektointiin.

4. OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKEA

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Opetuksen ja tuen järjestämisen lähtökohdista ovat sekä opetusryhmän että kunkin oppilaan vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. Oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Opetusta ja tukea suunniteltaessa on otettava huomioon tuen tarpeen vaihtelu tilapäisestä jatkuvaan, vähäisestä vahvempaan tai yhden tukimuodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen.

Jokaisella oppilaalla tulee olla mahdollisuus omista lähtökohdistaan onnistua oppimisessa, kehittyä oppijana sekä kasvaa ja sivistyä ihmisenä. Koulutyössä tulee ottaa huomioon sekä monenlaiset oppijat, oppimisen erilaiset lähtökohdat ja tavat että oppilaiden kulttuuristausta. Oppilaita kannustetaan aloitteellisuuteen ja vastuullisuuteen, tarjotaan haasteita kehittymiselle ja annetaan onnistumista edistävää ohjausta ja tukea. Erityistä huomiota tulee kiinnittää oppimisen esteiden ja oppimisvaikeuksien varhaiseen tunnistamiseen oppilaan, koulun ja toimintaympäristön tasolla.

Opetukseen osallistuvalla on oikeus saada riittävää kasvun ja oppimisen tukea heti tuen tarpeen ilmettyä¹. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia, että oppilaan oikeus tukeen voi toteutua käytännössä, mm. määrittelemällä tuen tarpeen toteuttamiseen ja toteuttamiseen liittyvät vastuut ja työnjako. Tuen tarpeen varhaiseksi havaitsemiseksi oppilaiden tarpeita tulee arvioida jatkuvasti, jotta tuki voidaan aloittaa riittävän varhain. Tämä ehkäisee ongelmien syvenemistä ja pitkäaikaisvaikutuksia. Tuen tarpeen arvioinnissa voidaan hyödyntää oppilaalle tehtyjen terveystarkastusten ja mahdollisten muiden arviointien tuloksia². Tuen oikea-aikaisuus ja tuen oikea taso ja muoto ovat ratkaisevia oppimisen ja kehityksen turvaamiseksi. Oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteistä ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukimuotoja käytetään sekä yksittäin että yhdessä toisiaan täydentävinä. Tukea annetaan niin kauan ja sen tasoisena kuin se on tarpeellista.

Koulun johdolla on vastuu tuen järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyvistä ratkaisuista ja niiden huomioon ottamisesta kaikilla vuosiluokilla ja kaikissa oppiaineissa. Pedagoginen asiantuntemus ja opettajien yhteistyö korostuu tuen tarpeen havaitsemisessa, tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Tarvittaessa tuki suunnitellaan ja toteutetaan moniammatillisessa oppilashuoltotyössä. Huoltajalle ja oppilaalle tulee antaa tietoa tukitoimista sekä mahdollisuus esittää näkemyksensä tuen antamisesta. Tuki annetaan oppilaalle omassa koulussa erilaisin joustavin järjestelyin, ellei tuen antaminen välttämättä edellytä oppilaan siirtämistä toiseen opetusryhmään tai kouluun. Erityisesti huolehditaan tuen jatkumisesta koulupolun nivelvaiheissa: lapsen siirtyessä päivähoidosta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen, alakoulusta yläkouluun sekä oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toiselle asteelle tai perusopetuksessa koulusta toiseen.

---

¹ Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

² Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus) (380/2009) 9 §

Tuki erityisissä tilanteissa

Oppilas saattaa tarvita tukea erityisissä tilanteissa, kuten sairauden yhteydessä tai vaikeassa elämäntilanteessa. Opetusta voidaan järjestää tällöin mm. sairaalaopetuksena, perhe- tai sijaiskodeissa ja muulla erikseen sovittavalla tavalla. Savonlinnan normaalikoulu on velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä ja muut olosuhteet huomioon ottaen on mahdollista³. Koulukotiin sijoitetun oppilaan opetuksesta vastaa koulukodissa toimiva koulu, jos koulukodilla on opetuksen järjestämislupa. Oppilaan kotikunnalla on velvollisuus kotikuntakorvauksen maksamiseen sairaalakoulussa ja koulukotiopetuksessa olevista lapsista ja nuorista⁴. Muiden kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten opetuksesta vastaa oppilaan asuinkunta⁵. Lastensuojelulain perusteella sijoitettujen osalta oppilaan kotikunnalle on säädetty velvollisuus maksaa kotikuntakorvaus⁶.

Savonlinnan kaupunki voi osoittaa oppilaan lähikouluksi sopimuksen mukaisesti oman kunnan koulun sijasta myös toisen kunnan koulun, sellaisen yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämän koulun, jolla on opetuksen järjestämislupa, tai valtion koulun.

Jos oppilas opiskelee sellaisessa yksityisen opetuksen järjestäjän opetuksessa tai valtion koulussa, jossa ei anneta erityistä tukea, opetuksen järjestäjän tulee ilmoittaa erityistä tukea tarvitsevasta oppilaastaan oppilaan asuinkunnalle. Oppilaan asuinkunta päättää erityisen tuen antamisesta ja osoittaa oppilaan sellaiseen kouluun tai muuhun soveltuvaan paikkaan, jossa erityistä tukea annetaan.⁷ Näissäkin tapauksissa oppilaalla on oikeus kaikkeen perusopetuslain ja opetussuunnitelman perusteiden mukaiseen tukeen. Opetusta antava taho arvioi tuentarpeen ja päättää tuesta edellä mainittujen normien mukaan.

4.1 Yleinen tuki

Koulutyössä huomioidaan kaikkien oppilaiden vahvuudet, edellytykset ja tarpeet. Yhteistyö ja yhdessä tapahtuvaa oppiminen on tärkeä osa koulukulttuuriamme. Välittäminen, huolenpito ja myönteinen ilmapiiri kouluyhteisössä edistävät oppilaan kehitystä ja tukevat hyvää oppimista.

Opettajalla on vastuu huomioida jokaisen oppilaan ja opetusryhmän erilaiset lähtökohdat ja tarpeet. Tämä tapahtuu yhteistyössä huoltajien, toisten opettajien, muun henkilöstön ja eri asiantuntijoiden kanssa. Opettajan tehtävänä on ohjata ryhmää toimimaan niin, että sen sisäinen vuorovaikutus edistää oppimista. Opettaja ohjaa oppilasta tunnistamaan omat oppimisvalmiutensa, voimavaransa, oppimiseen liittyvät vahvuutensa ja kehityshaasteensa sekä oppimisstrategiansa. Työskentelyssä oppilas oppii ottamaan vastuuta omasta opiskelustaan, sen suunnittelusta, tavoitteenasettelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista. Kaikissa opiskelutilanteissa ja oppiaineissa vahvistetaan ja kehitetään motivaatiota, oppimaan oppimisen taitoja ja työskentelytaitoja.

Opetustyöhön sisältyy myös ohjauksellisia ja oppilashuollollisia tehtäviä. Opettajan työhön kuuluu oppilaan ja oppilasryhmien tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen tarjoaminen kaikissa

³ Perusopetuslaki 4 § 3 mom.

⁴ Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta (1704/2009) 41 § 1, 2, ja 4 mom.

⁵ Perusopetuslaki 4 § 1 mom. (1288/1999)

⁶ Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 41 § 3 ja 4 mom.

⁷ Perusopetuslaki 17 § 5 mom. (642/2010)

opetustilanteissa. Tuki rakennetaan opettajien sekä tarvittaessa muiden asiantuntijoiden yhteistyönä ja vuorovaikutuksessa oppilaan ja huoltajan kanssa. Oppimista tuetaan opetusta eriyttämällä, opettajien yhteistyöllä, opetusryhmiä joustavasti muuntelemalla, antamalla tukiopetusta, osaaikaisella erityisopetuksella, laatimalla oppimissuunnitelma tai hyödyntämällä avustajan työpanosta. Lisäksi oppilaan hyvinvointiin ja oppimismotivaatioon voidaan vaikuttaa myös koulun kerhotoiminnan sekä aamuvalvonnan että iltapäivätoiminnan avulla. Kaikkia oppimisen tukimuotoja voidaan käyttää ennen tehostettuun tukeen siirtymistä.

Yleisen tuen muotoja voivat olla

- kahdenkeskiset keskustelut oppilaan kanssa; koulun käynnin tavoitteet, oppilaan oppimiseen liittyvät vahvuudet ja kehityshaasteet
- oppilaan sijoittelu luokassa oppimisen ja työskentelyn tukena
- luokkahuoneen siisteys ja selkeys; tarvittaessa tilanjakaja
- selkeät säännöt ja kannustava ilmapiiri luokassa
- tunti-/päiväohjelman läpikäynti tavoitteineen oppilaiden kanssa
- apu- ja havaintomateriaalin käyttö
- mallintaminen ja konkretisointi
- toimintaohjeiden yksinkertaistaminen; tehtävien pilkkominen
- apuvälineiden käyttö
- muistituet
- monikanavaisuus opetuksessa
- liikkumisen mahdollistaminen
- musiikin kuunteleminen
- oppimaan oppimisen taitojen vahvistaminen; opiskelustrategioiden ohjaaminen
- opetuksen eriyttäminen seurantatiedon pohjalta
- tehtävien eriyttäminen
- kotitehtävien eriyttäminen
- työskentelytaukojen lisääminen
- läksyjen merkitseminen taululle
- opettajan, avustajan tai luokkatoverin apu läksyjen merkitsemisessä
- kirjojen ja opiskeluvälineiden mukanaolon tarkistaminen päivän lopuksi
- läksyvihkon käyttö
- läksyjen teon tuki; läksykerho
- säännöllinen palaute ja kannustaminen
- toisen oppilaan tai tukioppilaan tuki
- lisäajan käyttö kokeissa
- kokeiden suorittaminen erillisessä tilassa
- suullisten kokeiden käyttö
- mahdollisuus suorittaa koe pienemmissä osissa
- ennakoiva tukiopetus
- tukiopetus
- samanaikaisopetus, yhteisopettajuus
- joustavat ryhmittelyt eri perustein
- kerhot
- koulunkäyntiavustajan tuki

- oppimissuunnitelman käyttö
- Wilman johdonmukainen käyttö ja oppilaan osallisuus omiin asioihin
- huoltajapalaverit, jossa on sovitut tavoitteet ja toimenpiteet
- keskustelut toisten opettajien kanssa
- keskustelut erityisopettajan kanssa
- osa-aikainen erityisopetus
- omakielisen opettajan antama tuki
- aamu- ja iltapäivätoiminta
- oppilaan tilanteen selvittely oppilashuoltotyössä
- kouluterveydenhoitajan tuki
- kuraattorin tuki
- psykologin tuki
- ohjaus- ja tukipalvelut

4.2 Tehostettu tuki

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, annetaan tehostettua tukea. Tehostettu tuki perustuu moniammatilliseen pedagogiseen arvioon ja oppilaalle tehtyyn oppimissuunnitelmaan.⁸

Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä. Tehostettu tuki suunnitellaan yksittäistä oppilasta varten kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Tehostetun tuen avulla tuetaan suunnitelmallisesti oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä ja tuen tehtävänä on ehkäistä ongelmien kasvamista, monimuotoistumista ja kasautumista.

Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia perusopetuksen tukimuotoja, lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta. Tehostettu tuki annetaan ensisijaisesti omassa koulussa joustavin järjestelyin. Tehostetun tuen vaiheessa oppiaineiden oppimääriä ei yksilöllistetä, mutta tällöin voidaan keskittyä oppiaineen/oppiaineiden ydinsisältöihin. Tehostetussa tuessa korostuu osa-aikaisen erityisopetuksen, opintojen yksilöllisen ohjauksen, joustavien opetusryhmien käytön sekä kodin kanssa tehtävän yhteistyön merkitys.

Myös oppilashuollon osuutta oppilaan hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä vahvistetaan. Tehostetussa tuessa oppilashuollon henkilöstöä (vuosiluokilla 1-9 rehtori, erityisopettaja, asianomainen opettaja, kouluterveydenhoitaja ja oppilaanohjaaja) on tarpeen mukana oppilaan koulunkäynnin ja tuen arvioinnissa ja suunnittelussa. Tuki järjestetään laadultaan, kestoltaan ja määrältään oppilaan kehitystason ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Tällöin huolehditaan oppilaan mahdollisuuksista saada onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä. Lisäksi tuetaan oppilaan myönteistä käsitystä itsestään ja koulutyöstä.

Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä seurataan ja arvioidaan säännöllisesti tehostetun tuen aikana. Mikäli oppilaan tilanteessa tapahtuu muutoksia, oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan oppilaan tuen tarvetta. Tarkistuksen jälkeen siirrytään takaisin yleiseen tukeen, jolloin laaditaan

⁸ Perusopetuslaki 16 a § mom. (642/2010)

pedagoginen arvio. Tehostettua tukea voidaan myös jatkaa, jolloin oppimissuunnitelma päivitetään. Jos tehostettu tuki ei ole ollut riittävä tukimuoto, siirrytään tällöin erityiseen tukeen pedagogisen selvityksen kautta.

Pedagoginen arvio tehostettua tukea varten

Ennen tehostetun tuen aloittamista tehdään pedagoginen arvio. Savonlinnan normaalikoulussa luokanopettaja tai luokanohjaaja tai aineenopettaja laatii yhteistyössä erityisopettajan kanssa kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään myös muita asiantuntijoita. Yhteistyötä tehdään oppilaan ja huoltajan kanssa sekä tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen turvaamiseksi. Pedagoginen arvio käsitellään oppilashuoltoryhmässä.⁹

Pedagogisessa arviossa kuvataan

- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tilanne kokonaisuutena
- oppilaan saama yleinen tuki ja arvio sen vaikutuksista
- oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet sekä
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta tulisi tukea

Pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään oppilaalle jo mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma, myös sitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa oppilaan siirtyminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen oppilashuoltoryhmässä. Oppilaalle annettava tehostettu tuki kirjataan oppilaalle laadittavaan oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma käsitellään tarkemmin luvussa 4.5.1.

4.3. Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille oppilaille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muilla tukitoimilla. Erityinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Erityinen tuki muodostuu erityisen tuen päätökseen perustuvasta erityisopetuksesta sekä kaikista muista perusopetuksen tukimuodoista.¹⁰

Erityisen tuen tehtävänä on tarjota oppilaalle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea. Tavoitteena on, että oppilas voi suorittaa oppivelvollisuutensa ja saa pohjan opintojen jatkamiselle perusopetuksen jälkeen. Oppilaan itsetuntoa ja opiskelumotivaatiota vahvistetaan ja häntä kannustetaan ottamaan edellytystensä mukaisesti vastuuta opiskelustaan.

⁹ Perusopetuslaki 31 a § 4 mom. (642/2010)

¹⁰ Perusopetuslaki 17 § 1. mom. (642/2010)

Savonlinnan normaalikoulussa hallintolain mukaisen päätöksen erityisen tuen antamisesta tekee johtava rehtori tai perusasteen rehtori. Päätös tarkistetaan tarvittaessa, mutta aina toisen vuosiluokan jälkeen ja ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä sekä aina oppilaan tuen tarpeen muuttuessa. Mikäli tarkistamisen yhteydessä erityisen tuen tarpeen todetaan jatkuvan tai muuttuvan, johtava rehtori tai perusasteen rehtori tekee uuden erityisen tuen antamista koskevan päätöksen. Jos taas katsotaan, että oppilas ei enää tarvitse erityistä tukea, tehdään tuen lopettamisesta päätös ja tällöin oppilas siirtyy saamaan tehostettua tukea.¹¹

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä tehdään oppilaasta pedagoginen selvitys. Oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa kuullaan. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- ja perusopetuksen alkamista taikka esi- ja perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta vamma, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi ei voida muuten antaa.¹²

Jos Savonlinnan normaalikoulun oppilas siirtyy opiskelemaan Savonlinnan kaupungin pienluokkaan, on oppilas jo tehostetun tuen oppilas. Hänestä on tehtävä pedagoginen selvitys ja erityisen tuen päätös. Tämän jälkeen johtava rehtori tekee hallintopäätöksen oppilaan erityiseen tukeen siirtämisestä sekä esityksen Savonlinnan kaupungin opetuspäällikölle oppilaan koulu- paikasta.

Oppilaan oikeusturvan ja opetuksen järjestämisen kannalta merkittävät asiat päätetään erityistä tukea koskevassa päätöksessä. Erityisen tuen päätöksessä päätetään oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustaja palvelut sekä muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen. Oppimäärän yksilöllistäminen edellyttää aina erityisen tuen päätöstä.

Pedagoginen selvitys erityistä tukea varten

Pedagoginen selvitys¹³ muodostuu opettajien yhteistyössä tekemästä selvityksestä, jossa kuvataan oppilaan oppimisen etenemistä ja toisaalta moniammatillisena oppilashuollon yhteistyönä tehdystä selvityksestä, jossa kuvataan oppilaan saamaa tehostettua tukea ja oppilaan kokonaistilannetta.

Pedagogisen selvityksen tarkoituksena on arvioida oppilaan erityisen tuen tarve. Se tehdään kirjallisesti ennen erityistä tukea koskevaa päätöstä. Pedagogisen selvityksen kokooa oppilaan luokanopettaja tai luokanohjaaja yhdessä erityisopettajan ja muiden oppilasta opettavien opettajien kanssa. Selvityksessä hyödynnetään aiemmin laadittua pedagogista arvioita ja oppilaan oppimis- tai kuntoutussuunnitelmaa. Oppilasta ja hänen huoltajaansa tai laillista edustajaansa kuullaan.¹⁴

Pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- oppimisen ja koulunkäynnin tilanne kokonaisuutena
- oppimisvalmiudet/oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet

¹¹ Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642/2010) ja Hallintolaki (434/2003)

¹² Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010)

¹³ Perusopetuslaki 17 § 3 mom. (642/2010) ja Hallintolaki 34, 35 ja 36 §

¹⁴ Perusopetuslaki 17 § 3 mom. (642/2010)

- oppilaan saama tehostettu tuki ja arvio sen vaikutuksista
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta tulisi tukea. Tuki voi olla eriyttämistä, yksilöllistämistä, erityisopetusta, erilaisia pedagogisia ratkaisuja, oppimisympäristöön, avustajiin ja muihin tarvittaviin palveluihin liittyviä tekijöitä
- perusteltu arvio siitä, tarvitseeko oppilas yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän

Pedagoginen selvitys käsitellään moniammatillisesti oppilashuoltoryhmässä, joka tekee esityksen erityisen tuen tarpeesta tai erityisen tuen päätöksen uusimisesta taikka erityisen tuen päätöksen purkamisesta ja siirtymisestä tehostettuun tukeen. Tarvittaessa hankitaan muita lausuntoja, esim. psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys.

4.4

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki opetussuunnitelmassa

	Mitä se on?	Milloin? Miten?	Vastuuhenkilöt ja tehtävä
Yleinen tuki	- on tuen tarpeiden arvioimista ja tarjoamista kaikissa opetustilanteissa	- oppimista tuetaan opetusta eriyttämällä, opetusryhmiä joustavasti muuntelemalla, antamalla tukiopetusta, osa-aikaisella erityisopetuksella, laatimalla oppimissuunnitelmia tai hyödyntämällä avustajan työpanosta	- opettajalla on vastuu opetusryhmän ja sen jokaisen oppilaan erilaisten lähtökohtien ja tarpeiden huomioon ottamisesta
Pedagoginen arvio	- on selvitys oppilaalle järjestetystä tuesta ja sen vaikuttavuudesta - arvio tarvittavasta jatkotuesta	- aloitteen tehostettuun tukeen siirtymisestä voi tehdä oppilas/huoltaja/opettaja tai muu koulun oppilashuoltohenkilöstö - laaditaan tehostettuun tukeen siirryttäessä tai tehostetusta tuesta yleiseen tukeen siirryttäessä	- luokanopettaja/luokanohjaaja/erityisopettaja koordinoi, kerää tarvittavat tiedot eri tahoilta ja toimii yhteyshenkilönä koulun ja kodin välillä - oppiaineen opetuksesta vastaava opettaja kirjaa yleisen tuen aikana tarjotun tuen ja sen vaikuttavuuden arvion - erityisopettaja on mukana tukea suunniteltaessa - oppilashuoltoryhmä käsittelee
Tehostettu tuki	- on suunnitelmallista ja tehostettua oppilaan tukea, joka perustuu pedagogiseen arvioon - tehostettuun tukeen siirrytään, kun yleinen tuki ei riitä	- tuki on laadultaan, kestoaltaan ja määrältään vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki - käytetään kaikkia perusopetuksen tukimuotoja, paitsi oppimäärän yksilöllistämistä - tehostetun tuen vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti	- oppiaineen opetuksesta vastaava opettaja laatii oppiaineen tavoitteet, ydinsisällöt ja arvioinnin periaatteet - oppiaineen opetuksesta vastaava opettaja tukee oppilasta tehostetusti yhteistyössä tarvittavien muiden toimijoiden kanssa - erityisopettaja on tarvittaessa mukana tukea suunniteltaessa ja sitä toteutettaessa - oppilashuoltoryhmä seuraa koulussa annettavaa tehostettua tukea

	Mitä se on?	Milloin? Miten?	Vastuuhenkilöt ja tehtävä
Oppimis-suunnitelma	<ul style="list-style-type: none"> - on suunnitelma oppilaan opiskelun, oppimisen ja koulunkäynnin sujumisesta ja siinä tarvittavista opetusjärjestelyistä ja tuesta - laaditaan, kun oppilaalle on tehty päätös erityisistä opetusjärjestelyistä - ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia - muutosta ei voi hakea valittamalla eikä muilla muutoksenhakukeinoilla 	<ul style="list-style-type: none"> - pakollinen, laaditaan lomakkeelle - oppimääriä ei voi yksilöllistää - voidaan keskittyä ydinsisältöihin - arviointi perustuu yleiseen oppimäärään - oppilashuoltoryhmälle ilmoitetaan, kun suunnitelma on laadittu - käytetään tarvittavia tukimuotoja, jotka kirjataan oppimissuunnitelmaan - oppimissuunnitelma tarkistettava vähintään kerran lukuvuodessa 	<ul style="list-style-type: none"> - luokanopettaja/luokanohjaaja/erityisopettaja koordinoi, kerää tarvittavat tiedot eri tahoilta ja toimii yhteyshenkilönä koulun ja kodin välillä - oppiaineen opetuksesta vastaava opettaja laatii oppiaineen tavoitteet, ydinsisällöt ja arvioinnin periaatteet ja on yhteistyössä kodin kanssa - erityisopettaja on mukana tukea suunniteltaessa
Pedagoginen selvitys	<ul style="list-style-type: none"> - on selvitys erityisen tuen päätöksen tekemistä/ uusimista varten tai tehostetusta tuesta yleiseen tukeen siirtymistä varten - on oppimisen ja koulunkäynnin selvitys oppilaalle jo järjestetystä tehostetusta tuesta ja sen vaikuttavuudesta (koottu aineisto) 	<ul style="list-style-type: none"> - laaditaan, jos tehostettu tuki ei riitä - tehdään lomakkeelle - on kuultava huoltajaa ja oppilasta - tehostetun tuen tarve tarkistetaan toisen sekä kuudennen luokan jälkeen. 	<ul style="list-style-type: none"> - luokanopettaja/luokanohjaaja/erityisopettaja koordinoi, kerää tarvittavat tiedot eri tahoilta ja toimii yhteyshenkilönä koulun ja kodin välillä - oppiaineen opetuksesta vastaava opettaja laatii oppiaineen tavoitteet, ydinsisällöt ja arvioinnin periaatteet - erityisopettaja on mukana tukea suunniteltaessa - oppilashuoltoryhmä seuraa ja käsittelee
Erityisen tuen päätös	<ul style="list-style-type: none"> - kirjallinen hallintolain 433/2003 mukainen erityisen tuen päätös - tarkistetaan tarvittaessa, mutta aina 2.vuosiluokan jälkeen ja ennen 7. vuosiluokalle siirtymistä sekä aina tuen tarpeen muuttuessa → tehdään uusi pedagoginen selvitys 	<p>Erityisen tuen päätöksessä määritellään:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kaikki oppilaan oikeusturvan ja opetuksen järjestämisen kannalta olennaiset seikat - pääsääntöinen opetusryhmä - yksilöllistetyt oppimäärät ja niiden purkamiset - toiminta-alueittain opiskelu 	<ul style="list-style-type: none"> - erityisen tuen päätöksen tekee johtava rehtori tai perusasteen rehtori - erityisen tuen päätöksen tarkistaminen on johtavan rehtorin tai perusasteen rehtorin vastuulla - jos erityisen tuen tarpeen todetaan jatkuvan tai muuttuvan, uuden päätöksen tekee johtava rehtori tai perusasteen rehtori

		<ul style="list-style-type: none"> - pidennetty oppivelvollisuus ja sen purkaminen - tulkitsemis- ja avustajapalvelut - muut tarvittavat palvelut - muu opetuksen poikkeava järjestäminen	<ul style="list-style-type: none"> - jos todetaan, että erityistä tukea ei enää tarvita, johtava rehtori tai perusasteen rehtori tekee päätöksen tuen lopettamisesta ja oppilas siirtyy saamaan tehostettua tukea
--	--	--	--

	Mitä se on?	Milloin? Miten?	Vastuuhenkilöt ja tehtävä
Erityinen tuki	<ul style="list-style-type: none"> - tarjoaa oppilaalle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea niin, että oppilas saa mahdollisuuden suorittaa oppivelvollisuutensa, kun tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muilla tukitoimilla 	<ul style="list-style-type: none"> - järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä - jos oppiaineen ydinsisältöihin liittyvien tavoitteiden saavuttaminen ei ole mahdollista, voidaan yhden tai useamman oppiaineen oppimäärä yksilöllistää - käytössä ovat kaikki perusopetuksen tukimuodot - oppilas saa pohjan opintojen jatkamiselle peruskoulun jälkeen 	<ul style="list-style-type: none"> - luokanopettaja/luokanohjaaja/erityisopettaja koordinoi, kerää tarvittavat tiedot eri tahoilta ja toteuttaa opetusta sekä toimii yhteyshenkilönä koulun ja kodin välillä - oppiaineen opetuksesta vastaava opettaja laatii oppiaineen tavoitteet, ydinsisällöt ja arvioinnin periaatteet - erityisopettaja on mukana tukea suunniteltaessa
HOJKS, Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma	<ul style="list-style-type: none"> - on kirjallinen, pedagoginen asiakirja (ei hallinnollinen asiakirja) - on oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvä tavoitesuunnitelma - perustuu opetussuunnitelmaan - huomioi oppilaan yksilölliset edellytykset - ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia - ei voi hakea muutosta valittamalla eikä muilla muutoksenhakukeinoilla 	<ul style="list-style-type: none"> - laaditaan aina, kun oppilaalle on tehty erityisen tuen päätös - päivitetään vähintään kerran lukuvuodessa 	<ul style="list-style-type: none"> - luokanopettaja/luokanohjaaja/erityisopettaja koordinoi, kerää tarvittavat tiedot eri tahoilta ja toimii yhteyshenkilönä koulun ja kodin välillä - oppiaineen opetuksesta vastaava opettaja laatii oppiaineen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja arvioinnin periaatteet - erityisopettaja on mukana tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa - johtava rehtori tai perusasteen rehtori hyväksyy yksilöllistettyjen oppimäärät

4.5 Yksilölliset suunnitelmat

4.5.1 Oppimissuunnitelma

Oppimissuunnitelma on suunnitelma oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin etenemisestä ja siinä tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä oppilaan tarvitsemasta tuesta. Se on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva kirjallinen, pedagoginen asiakirja. Sitä voidaan tarvittaessa käyttää osana yleistä tukea ja sitä tulee käyttää tehostetun tuen aikana.¹⁵

Oppimissuunnitelman tarkoituksena on turvata oppilaalle edellytykset edetä opinnoissaan omien mahdollisuuksiensa mukaisesti. Suunnitelma lisää opettajien tietoa oppilaan tilanteesta ja helpottaa siten opettajan oman työn suunnittelua ja opettajien keskinäistä sekä kodin kanssa tehtävää yhteistyötä. Oppimissuunnitelmasta huoltaja saa itselleen tietoa ja voi siten paremmin tukea lastaan. Suunnitelman tarkoituksena on myös, että oppilas oppii vähitellen ottamaan vastuuta opiskelustaan ja saa oppimiseensa enemmän tavoitteellisuutta. Suunnitelma antaa pohjan oppilaan edistymisen arvioinnille. Oppimissuunnitelman avulla ei kuitenkaan oppiaineen oppimäärää voida yksilöllistää. Oppimäärän yksilöllistäminen vaatii erityisen tuen päätöksen.

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia. Oppimissuunnitelmaan ei voi hakea muutosta valittamalla eikä muilla muutoksenhakukeinoilla.

Oppimissuunnitelma osana yleistä tukea

Yleisen tuen tasolla oppimissuunnitelma voi tarvittaessa olla kunkin oppiaineen opettajan ja oppilaan laatima suunnitelma opiskelun etenemisestä, opetusjärjestelyistä ja oppilaan tarvitsemasta tuesta. Oppimissuunnitelman tavoitteena on antaa tietoa opiskelun etenemisestä oppilaalle, huoltajille ja luokanopettajalle, luokanohjaajalle ja toisille opettajille. Yleisen tuen tasolla oppimissuunnitelma tehdään silloin kun oppilas on ollut pitkään poissa tai oppilaan opiskelua on perusteltua syventää ja laajentaa. Oppimissuunnitelma voi sisältää samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Oppilaalle järjestettävä tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma laaditaan aina oppilaalle, joka saa tehostettua tukea.¹⁶

Tehostetun tuen tasolla oppimissuunnitelmasta vastaa ja laatii luokanopettaja/luokanohjaaja ja aineenopettaja tarvittaessa yhteistyössä muiden opettajien kanssa. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä myös oppilaan ja huoltajan sekä tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa.¹⁷ Oppilashuoltoryhmälle ilmoitetaan, kun suunnitelma on laadittu. Oppimissuunnitelma tarkistetaan laatimisen yhteydessä sovittuna ajankohtana, mutta

---

¹⁵ Perusopetuslaki 16 a § (642/2010)

¹⁶ Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)

¹⁷ Perusopetuslaki 16 a § (642/2110)

vähintään kerran lukuvuodessa. Oppimissuunnitelman sisällön tiedottamisesta ja päivittämisestä vastaa siitä vastuussa oleva opettaja tai opettajat.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tukitoimien järjestäminen edellyttää.

Tehostetun tuen oppimissuunnitelmassa kuvataan

- oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- oppilaan oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet
- opiskelun erityiset painoalueet eri oppiaineissa
- pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki
- fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät, oppilashuollolliset, ohjaukselliset tai muut ratkaisut
- moniammatillisen yhteistyön kuvaus ja eri toimijoiden vastuualueet
- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- edistymisen seuranta ja arviointi, oppilaan mahdollisuus osoittaa osaamisensa eri tavoin, arviointitavat ja ajankohdat sekä oppilaan itsearviointi

Oppilaan oma opinto-ohjelma

Mikäli oppilas etenee eri oppiaineiden opinnoissa vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oman opinto-ohjelman mukaisesti, ²⁴ silloin tämän oppilaan kohdalla tehdään hallintopäätös ja hänelle on laadittava oppimissuunnitelma. Siinä on mainittava ne opintokokonaisuudet, jotka sisältyvät oppilaan opinto-ohjelmaan, ja määriteltävä niiden suorittamisjärjestys, aikataulu sekä mahdolliset erityistavoitteet.

Erityiset opetusjärjestelyt

Oppilaan opiskelu voidaan järjestää erityisin opetusjärjestelyin, jos oppilaalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot, jos perusopetuksen oppimäärän suorittaminen olisi oppilaalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta tai se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä ²⁵. Erityisistä opetusjärjestelyistä on tehtävä hallintopäätös, minkä jälkeen oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma.

²⁴ Perusopetusasetus (852/1998) 11 § 3 mom.

²⁵ Perusopetuslaki 18 § 1 mom.

4.5.2 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Oppilaalle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, HOJKS -lomakkeelle. Suunnitelma on kirjallinen, pedagoginen asiakirja, joka perustuu hyväksytyyn opetussuunnitelmaan oppilaan yksilölliset edellytykset huomioiden.¹⁸ Suunnitelman laativat oppilaan opettajat ja valmistelussa tehdään yhteistyötä oppilaan ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Tarvittavilta osin HOJKS valmistellaan moniammatillisena yhteistyönä. HOJKS tarkistetaan tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa.¹⁹

Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman tehtävänä on tukea pitkäjänteisesti oppilaan yksilöllistä oppimis- ja kasvuprosessia. Suunnitelma on oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvä tavoitesuunnitelma, josta tulee ilmetä opetuksen ja muun tuen antaminen; sisällöt, pedagogiset menetelmät ja muut tarvittavat tukitoimet.

HOJKS:n tulee sisältää seuraavat tiedot sikäli kuin opetuksen ja tukitoimien järjestäminen edellyttää.

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa kuvataan

- oppilaan opetuksen ja elämäntilanteen kannalta tärkeät asiat
  - aamu- ja iltapäivätoiminta ja vastualueet
  - tarvittava lääkitys
  - koulukuljetus ja vastuuhenkilöt (kuljetusta odottavan oppilaan ohjaus ja valvonta)
- ensisijaiset syyt erityisen tuen saamiselle
  - 11-vuotinen oppivelvollisuus
  - oppimäärien yksilöllistäminen
  - toiminta-alueittainen opetus
- oppilaan oppimisvalmiudet/oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- keskeiset tavoitteet
- keinot, joilla tavoitteisiin pyritään
- moniammatillisen yhteistyön kuvaus ja eri toimijoiden vastualueet
- yhteistyö oppilaan ja huoltajien kanssa
- edistymisen seuranta ja arviointi
- HOJKS:n tarkistaminen
- tiedonsiirtolupa
- päivämäärä ja allekirjoitukset

Mikäli oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, HOJKSiin kirjataan edellä mainittujen yleisten kohtien lisäksi

¹⁸ Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

¹⁹ Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

- luettelo niistä oppiaineista, joissa oppilaalla on yksilöllistetty oppimäärä sekä näiden oppiaineiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt
- edistymisen seuranta ja arviointi, oppilaan mahdollisuus osoittaa osaamisensa eri tavoin, arviointitavat ja ajankohdat sekä oppilaan itsearviointi niissä oppiaineissa, joissa oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan

5. OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKIMUODOT

5.1 Opetusjärjestelyihin liittyvä tuki

5.1.1 Tukiopetus

Oppilaalla, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan tai muutoin tarvitsee oppimisessaan lyhytaikaista tukea, on oikeus saada tukiopetusta²⁰. Tukiopetus tulee aloittaa heti, kun oppimiseen liittyvät vaikeudet on havaittu, jotta oppilas ei jäisi pysyvästi jälkeen opinnoissaan. Tukiopetuksella voidaan myös ehkäistä vaikeuksia ennakolta. Tukiopetusta tulee järjestää niin usein ja niin laajasti kuin oppilaan suoriutumisen kannalta on tarpeen. Tukiopetusta voidaan antaa tuen kaikilla tasoilla: yleisen tuen, tehostetun tuen ja erityisen tuen tasoilla.

Tukiopetusta annetaan joko oppilaan työjärjestyksen mukaisten, sellaisten oppituntien aikana, joihin tuen tarve liittyy, tai oppituntien ulkopuolella. Sitä voidaan antaa samanaikaisopetuksena oppilaan tavallisessa opetusryhmässä, pienryhmässä tai täysin yksilöllisesti. Myös erilaisia joustavia ryhmittelyjä voidaan käyttää tukiopetuksen toteuttamisessa oppituntien aikana. Tukiopetusta voivat opettajien lisäksi antaa opettajaopiskelijat.

Tukiopetus on eriyttämisen muoto, jolle ovat ominaisia yksilöllisesti suunnitellut tehtävät, ajankäyttö ja ohjaus. Tukiopetuksen järjestämisessä tulee käyttää monipuolisia menetelmiä ja materiaaleja, joiden avulla voidaan löytää uusia tapoja lähestyä opittavaa asiaa.

Aloitteen tukiopetuksen antamisesta oppilaalle tekee ensisijaisesti opettaja. Huoltajille annetaan tietoa tukiopetuksen toteuttamistavoista ja merkityksestä oppimiselle ja koulunkäynnille.

Tukiopetus yleisen, tehostetun ja erityisen tuen aikana

Jokaisen opettajan tehtävänä on seurata oppilaan oppimista ja kasvua sekä mahdollista tuen tarpeen ilmenemistä. Tuen tarve voi johtua esimerkiksi oppimisvaikeuksista, poissaoloista tai tilapäisistä oppimiseen tai koulunkäyntiin liittyvistä vaikeuksista.

Ennen tehostetun tuen aloittamista arvioidaan yleisen tuen aikana annetun tukiopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tukiopetuksen tarve jatkossa. Arvio on osa pedagogista arviota. Tehostetun tuen alkaessa tehtävään oppimissuunnitelmaan kirjataan myös oppilaan tarvitsema tukiopetus, sen tavoitteet ja järjestäminen.

---

²⁰ Perusopetuslaki 16 § 1 mom. (642/2010)

Ennen erityisen tuen päätöstä arvioidaan tukiopetuksen tarve jatkossa. Erityisen tuen alkaessa oppilaan tarvitsema tukiopeetus, sen tavoitteet ja järjestäminen kirjataan HOJKSiin.

5.1.2 Osa-aikainen erityisopetus

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa.²¹ Osa-aikaista erityisopetusta voidaan antaa kaikilla tuen tasoilla.

Osa-aikaisella erityisopetuksella pyritään parantamaan oppilaan oppimisedellytyksiä ja ehkäisemään oppimisen eri alueisiin liittyvien ongelmien kasvua. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan esimerkiksi oppilaille, joilla on kielellisiä tai matemaattisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, oppimisvaikeuksia yksittäisissä oppiaineissa, vaikeuksia opiskelutaidoissa, vaikeuksia sosiaalisissa taidoissa tai koulunkäynnissä.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Tavoitteet ja sisällöt nivelletään oppilaan saamaan muuhun opetukseen. Osa-aikaisen erityisopetuksen järjestämisen suunnittelussa tehdään tarvittaessa yhteistyötä opettajien ja muun oppilashuoltohenkilöstön kanssa. Oppilaan oppimista arvioidaan opettajien yhteistyönä. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista tiedotetaan oppilaille ja huoltajille.

Erityisopetus yleisen, tehostetun ja erityisen tuen aikana

Koulunkäynnin alkuvaiheessa pyritään kasvun ja oppimisen riskitekijöiden varhaiseen tunnistamiseen ja ennaltaehkäisemiseen. Koulun aloitusta edeltävän lukukauden aikana toimitaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä lähipäiväkotien kanssa.

Osa-aikaisen erityisopetuksen avulla voidaan vahvistaa oppimisessa tarvittavia perustaitoja. Kouluntuulovaiheessa kartoitetaan puhehäiriöt ja kielellinen kehitys sekä aloitetaan tarvittavat tukitoimet. Alkuopetuksen aikana erityisopetusta suunnitetaan etenkin kielellisten ja/tai matemaattisten taitojen kehittämiseen, mukaan lukien puheopetus. Myöhemmin opiskelun tukemista laajennetaan vahvemmin myös muiden oppiaineiden ja aihepiirien suuntaan. Oppilaiden iän karttumisen myötä opetuksen ohjauksellista ja dialogista otetta lisätään. Oppilaita ohjataan rakentamaan opiskelustrategioitaan sekä soveltamaan niitä opiskelussaan.

Erityisopettaja tekee oppimista arvioivia testejä yksilöllisesti tai vuosiluokittain. Tarvittaessa oppilas ohjataan tarkempiin tutkimuksiin ja/tai kuntoutukseen.

Ennen tehostetun tuen alkamista arvioidaan osana pedagogista arviota osa-aikaisen erityisopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tarve osa-aikaiseen erityisopetukseen jatkossa. Tehostetun tuen alkaessa tehtävään oppimissuunnitelmaan kirjataan oppilaan tarvitsema osa-aikainen erityisopetus, sen tavoitteet ja järjestäminen. Savonlinnan normaalikoulussa osa-aikainen erityisopetus kohdistuu oppimistutkimuksissa esiin tulleiden osa-alueiden kuntouttamiseen. Tässä vaiheessa oppilaan oppiaineen pääasiallisesta opettamisesta huolehtii luokanopettaja tai aineenopettaja.

---

²¹ Perusopetuslaki 16 § 2 mom. (642/2010)

Oppilas voi saada osa-aikaista erityisopetusta myös erityisen tuen aikana opiskellessaan yleisopetuksen ryhmässä. Ennen oppilaan siirtymistä erityiseen tukeen arvioidaan pedagogisessa selvityksessä oppilaan aiemmin saaman osa-aikaisen erityisopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tarve osa-aikaiseen erityisopetukseen. Oppilaan tarvitseman osa-aikaisen erityisopetuksen sisältö tavoitteineen ja järjestämisineen kirjataan HOJKSiin.

5.1.3 Erityisopetus

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta oppilaan tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus on erityisen tuen keskeinen pedagoginen osa-alue ja sen tehtävänä on tukea oppilaan oppimista.

Erityisopetus järjestetään oppilaan etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen muun opetuksen yhteydessä omassa koulussa tai osittain tai kokonaan Savonlinnan kaupungin erityisluokilla tai muussa soveltuvassa paikassa.

Oppilaalle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, opetus ja muu tuki annetaan hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. HOJKS on erityisen tuen päätöksen suunnitelmallista toimeenpanoa ohjaava pedagoginen asiakirja.

Erityisopetuksessa voidaan poiketa oppiaineista ja niitä koskevasta valtakunnallisesta tuntijaosta sen mukaan kuin erityistä tukea koskevassa päätöksessä määrätään. Opetusryhmiä muodostettaessa tulee ottaa huomioon, että kaikki oppilaat voivat saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet Opetusryhmien muodostamisesta säädetään tarkemmin perusopetusasetuksessa.²²

5.1.4 Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen

Opetus järjestetään ottaen huomioon oppilaiden edellytykset ja voi perustua erilaajuisiin oppimääriin.²³ Ensisijaisena tavoitteena on tukea oppilaan opiskelua yleisen ja tehostetun tuen avulla siten, että yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet on mahdollista saavuttaa kaikissa oppiaineissa. Esimerkiksi eriyttämisen avulla oppilaan opiskelua voidaan tukea keskittymällä oppiaineen ydinsisältöihin. Mikäli edes ydinsisältöihin liittyvien tavoitteiden saavuttaminen hyväksytysti ei tuesta huolimatta ole oppilaalle mahdollista, yhden tai useamman oppiaineen oppimäärä voidaan yksilöllistää. Kieli- ja kulttuuritausta, poissaolot, motivaation puute tai esimerkiksi puutteellinen opiskeluteknikka eivät sellaisenaan voi olla syynä oppimäärän yksilöllistämiseen, vaan oppilasta tulee tukea näissä asioissa muilla sopivilla tavoilla. Oppilaalle ja huoltajalle tulee selvittää yksilöllistettyjen oppimäärien mahdolliset vaikutukset jatko-opintoihin.

Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan tavoitetaso määrittämistä hänen omien edellytystensä mukaiseksi. Tavoitteiden tulee kuitenkin olla oppilaille riittävän haasteellisia.

Oppimäärän yksilöllistämisestä määrätään erityisen tuen päätöksessä. Oppimäärää ei voida yksilöllistää ilman erityisen tuen päätöstä. Erityisen tuen päätös edellyttää pedagogista selvitystä.

---

²² Perusopetuslaki 17 § 1 ja 2 mom. (642/2010)

²³ Perusopetuslaki 3 § 2 mom. (477/2003) ja 11 § 1 mom. (453/2001)

Savonlinnan normaalikoulussa alkuopetuksen aikana yksittäisen oppiaineen oppimäärää ei yksilöllistetä, eikä uuden alkavan oppiaineen oppimäärää pääsääntöisesti ennen kuin oppilas on opiskellut sitä lukuvuoden verran. Pedagogiseen selvitysprosessiin liittyy aina oppilaan psykologinen tutkimus tai lääketieteellinen tutkimus.

Erityisen tuen päätöksen tekee johtava rehtori tai perusasteen rehtori pedagogisen selvityksen pohjalta. Vaikka oppilaalla olisi jo yksilöllistetty oppimäärä jossakin oppiaineessa, täytyy uusista yksilöllistettävistä oppimääristä tehdä erilliset pedagogiset selvitykset ja erityisen tuen päätökset. Erityisen tuen päättymisestä päättää koulun johtava rehtori tai perusasteen rehtori pedagogisen selvityksen pohjalta.

Jos oppilas opiskelee yksilöllistettyjen oppimäärien mukaan, varustetaan kyseisen oppiaineen numeroarvosana ja sanallinen arvio tähdellä (*) sekä opintojen aikaisessa että päättöarvioinnissa.

Oppimäärän yksilöllistäminen on ensisijainen vaihtoehto ennen oppilaan vapauttamista oppimäärän suorittamisesta. Vapauttamiseen oppimäärän opiskelusta tulee olla erityisen painavat syyt. Vapauttamisesta tehdään perusopetuslain 18 §:ssä tarkoitettu hallintopäätös. Oppilaalle, joka on muutoin kuin tilapäisesti vapautettu jonkin aineen opiskelusta, tulee järjestää vastaavasti muuta opetusta tai ohjattua toimintaa.²⁴ Savonlinnan normaalikoulussa yliopiston johtosäännön mukaan johtava rehtori tai perusasteen rehtori päättää oppilaan oppiaineen opetuksesta vapauttamisesta ja korvaavan opetuksen tai ohjatun toiminnan järjestämisestä. Esiityksen oppiaineesta vapauttamisesta laatii oppiaineesta vastaava opettaja yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa.

5.1.5 Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin eli sinä vuonna, kun lapsi täyttää kuusi vuotta. Oppivelvollisuus päättyy sinä vuonna, kun sen alkamisesta on kulunut 11 vuotta tai kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu.²⁵ Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta.²⁶

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat lapset, joiden kognitiivinen kehitys on huomattavasti keskimääräistä hitaampaa (kehitysvamma) tai kun jokin vaikea vamma, esimerkiksi näkö- tai kuulovamma, kielellinen erityisvaikeus, liikuntavamma tai kontaktihäiriö on niin vaikea, ettei lapsi sen takia oletettavasti suoriudu oppivelvollisuudesta yhdeksässä vuodessa. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen.²⁷ Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Tällöin tehdään päätös myös erityisen tuen tarpeesta ja lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) esiopetuksen alkaessa.²⁸ HOJKSin laatii esiopetusta antava henkilöstö erityislasten-

---

²⁴ Perusopetuslaki 5 § 1 mom.

²⁵ Perusopetuslaki 25 § 2 mom.

²⁶ Perusopetuslaki 9 § 2 mom.

²⁷ Hallituksen esitys eduskunnalle koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 86/1997)

²⁸ Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti seuraavilla tavoin:

tarhanopettajan kanssa. Tarvittaessa normaalikoulun koulun erityisopettaja avustaa laadinnassa. Jos oppilas ei enää kuulu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin tehdään pidennetyn oppivelvollisuuden päättämisestä hallintopäätös, jolloin oppilas siirtyy tehostetun tuen tai joissakin tapauksissa suoraan yleisen tuen piiriin.

5.1.6 Toiminta-alueittain opiskelu

Savonlinnan kaupungin vaikeimmin kehitysvammaisten oppilaiden opetus järjestetään kaupungin koulutoimessa. Vaikeimmin kehitysvammaisten oppilaiden opetus voidaan järjestää oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain.²⁹ Myös muulla tavoin vammaisen tai vakavasti sairaan oppilaan opetus voi olla oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä perusteltua järjestää toiminta-alueittain.³⁰ Opetuksen järjestämisestä oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain päätetään erityisen tuen päätöksessä.³¹ Opetussuunnitelmaan kuuluvat toiminta-alueet ovat motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot.

Opetus järjestetään määrittelemällä kokonaisvaltaiset tavoitteet, edistämällä oppilasryhmän vuorovaikutusta sekä kehittämällä toimivaa ja motivoivaa oppimisympäristöä. Opetuksen suunnittelun lähtökohtana pidetään oppilaan vahvuuksia ja tavoitteena oppilaan koko potentiaalnin käyttöön saamista. Koulupäivän eri toimintoja hyödynnetään oppimisessa.

Toiminta-alueet voivat sisältää yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, jos oppilaalla on vahvuuksia jossakin yksittäisessä oppiaineessa. Opetuksen toteuttamisessa eri toiminta-alueiden sisältöjä voidaan yhdistää. Toiminta-alueittain järjestettyyn opetukseen liittyy aina myös kuntouttavia ja hoitavia elementtejä. Opetuksen suunnittelu ja toteuttaminen edellyttää oppilaan opettajien, muun henkilöstön ja eri asiantuntijoiden välistä yhteistyötä.

Toiminta-alueittain järjestetyssä opetuksessa arviointi tapahtuu toiminta-alueittain. Arviointi annetaan aina sanallisena. Mikäli jokin toiminta-alue sisältää yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, tämä voidaan kuvata osana sanallista arviointia tai todistuksen liitteessä.

-
- Lapsi aloittaa vapaaehtoisessa esiopetuksessa sinä vuonna, jolloin hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
  - Lapsi aloittaa opiskelun sinä vuonna, jolloin hän täyttää kuusi vuotta. Ensimmäinen vuosi on oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvaa esiopetusta, jonka jälkeen hän jatkaa perusopetuksessa.
  - Lapsi aloittaa 6-vuotiaana oppivelvollisuuteen kuuluvassa esiopetuksessa ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin perusopetuksen aloittamista lykätään niin, että lapsi aloittaa perusopetuksen sinä vuonna, jona hän täyttää 8 vuotta. Tällöin tehdään hallintopäätös perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta.

²⁹ Tuntijakoasetus 9 § 3 mom.

³⁰ Perusopetuslaki 18 § 1 mom.

³¹ Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642/2010)

Opetusjärjestelyihin liittyvä tuki / Tukiopetus

		Yleinen tuki	Tehostettu tuki	Erityinen tuki
Tukiopetus	Mitä se on?	<ul style="list-style-type: none"> - jokaisen opettajan tehtävänä on seurata oppilaan oppimista ja kasvua sekä mahdollista tuen tarpeen ilmenemistä - tarve voi johtua poissa-oloista tai tilapäisistä oppimiseen tai koulun käyntiin liittyvistä vaikeuksista - annetaan ennakoivana tukiopetuksena, oppilaan työjärjestyksen mukaisten oppituntien aikana, joihin tuen tarve liittyy tai tuntien ulkopuolella, samanaikaisopetuksena, yksilöllisesti tai pienryhmässä ja erilaisin joustavin ryhmittelyin oppituntien aikana 		
	Milloin?	<ul style="list-style-type: none"> - tulee aloittaa heti, kun oppimiseen liittyvät vaikeudet on havaittu - ennaltaehkäisevänä tukimuotona ennen vaikeuksien ilmaantumista 	<ul style="list-style-type: none"> - ennen tehostetun tuen aloittamista arvioidaan yleisen tuen aikana annetun tukiopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tukiopetuksen tarve jatkossa. - arvio on osa pedagogista arviota 	<ul style="list-style-type: none"> - ennen erityisen tuen päätöstä, osana pedagogista selvitystä, arvioidaan tehostetun tuen aikana annetun tukiopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tukiopetuksen tarve jatkossa
	Vastuhenkilöt ja tehtävät	<ul style="list-style-type: none"> - jokainen oppilasta opettava opettaja ja opettajaksi opiskelevat 	<ul style="list-style-type: none"> - jokainen oppilasta opettava opettaja - oppimissuunnitelmaan kirjataan oppilaan tarvitsema tukiopetus, sen tavoitteet ja järjestäminen 	<ul style="list-style-type: none"> - jokainen oppilasta opettava opettaja - HOJKSiin kirjataan oppilaan tarvitsema tukiopetus, sen tavoitteet ja järjestäminen

Opetusjärjestelyihin liittyvä tuki / Osa-aikainen erityisopetus

	Yleinen tuki	Tehostettu tuki	Erityinen tuki	
Osa-aikainen erityisopetus	Mitä se on?	<ul style="list-style-type: none"> - oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa - annetaan oppilaille, joilla on kielellisiä tai matemaattisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, oppimisvaikeuksia yksittäisissä oppiaineissa, vaikeuksia opiskelutaidoissa, sosiaalisissa taidoissa tai koulunkäynnissä - annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena - tavoitteet ja sisällöt nivelletään oppilaan saamaan muuhun opetukseen - järjestetään yhteistyössä oppilaan, huoltajan, opettajien ja muun oppilashuoltohenkilöstön kanssa - oppimista arvioidaan oppilaan, huoltajan, opettajien ja tuen laadun tehostuttua oppilashuoltohenkilöstön yhteistyönä 		
	Milloin?	<ul style="list-style-type: none"> - yhteistyötä kaupungin lähipäiväkotien ja erityislastentarhaopettajien kanssa - koulunkäynnin alkuvaiheessa - koulunkäynnin aikana eri luokka-asteilla 1 - 9 	<ul style="list-style-type: none"> - ennen tehostetun tuen aloittamista, arvioidaan oppilaan yleisen tuen aikana saaman osa-aikaisen erityisopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tarve osana pedagogista arviota 	<ul style="list-style-type: none"> - ennen erityisen tuen päätöstä, osana pedagogista selvitystä, arvioidaan tehostetun tuen aikana annetun osa-aikaisen erityisopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä osa-aikaisen erityisopetuksen tarve jatkossa
	Vastuhenkilöt ja tehtävät	<ul style="list-style-type: none"> - erityisopettajan antamaa arkitukea ja opetusta jaksoittain erilaisin opetusjärjestelyin luokkatyöskentelyä tukien - tiedottaminen - kasvun ja oppimisen riskitekijöiden varhainen tunnistaminen ja ennaltaehkäiseminen - oppimiseen tarvittavien perusvalmiuksien ja -taitojen kartoittaminen - vaikeuksien lieventäminen, vähentäminen ja korjaaminen 	<ul style="list-style-type: none"> - erityisopettajan antamaa säännöllisempää tukea ja opetusta, mikä kohdistuu esiin tulleiden osa-alueiden kuntouttamiseen - oppimissuunnitelmaan kirjataan oppilaan tarvitsema osa-aikainen erityisopetus, sen tavoitteet ja järjestäminen - tiedottaminen 	<ul style="list-style-type: none"> - erityisopettajan antamaa entistä säännöllisempää tukea ja opetusta osana yleisopetusta, mikä kohdistuu tutkimuksissa esiin tulleiden osa-alueiden kuntouttamiseen - HOJKSiin kirjataan oppilaan tarvitsema osa-aikainen erityisopetus, sen tavoitteet ja järjestäminen - tiedottaminen

Opetusjärjestelyihin liittyvä tuki / Oppimäärän yksilöllistäminen

	Yleinen tuki	Tehostettu tuki	Erityinen tuki
Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen	Mitä se on?		<ul style="list-style-type: none"> - merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan tavoitetason määrittelemistä hänen omien edellytystensä mukaisesti - yksilöllistetyn oppimäärän tavoitteet ja sisällöt johdetaan oppiaineen luokka-asteen yleisistä tavoitteista ja sisällöistä, usein myös alempien luokkien tavoitteita ja sisältöjä soveltamalla - opiskelua voidaan tukea sopivilla opiskelumateriaaleilla, -välineillä, -menetelmillä ja pedagogisilla järjestelyillä - mikäli myöhemmin on tarpeen lisätä tai vähentää yksilöllistettävien oppiaineiden määrää, tehdään uusi pedagoginen selvitys ja sen pohjalta erityisen tuen päätös - oppilaalle ja huoltajalle selvitetään yksilöllistettyjen oppimäärien mahdolliset vaikutukset jatko-opintoihin
	Milloin?		<ul style="list-style-type: none"> - kun oppiaineen ydinsisältöihin liittyvien tavoitteiden saavuttaminen hyväksytysti ei tuesta huolimatta ole mahdollista - oppimäärää ei voida yksilöllistää ilman erityisen tuen päätöstä, mikä edellyttää pedagogista selvitystä - kieli- ja kulttuuritausta, poissaolot, motivaation puute tai puutteellinen opiskelutekniikka eivät sellaisenaan ole syitä oppimäärän yksilöllistämiseen
	Vastuhenkilöt ja tehtävät		<ul style="list-style-type: none"> - luokanopettaja/-ohjaaja tai muu oppilasta opettava opettaja laatii yhteistyössä oppilaan, huoltajan ja oppilashuoltohenkilöstön kanssa pedagogisen selvityksen oppiaineeseen/-iin liittyvistä vaikeuksista ja saadusta yleisestä ja tehostetusta tuesta, liittäen mukaan oppimisen tueksi teetetyt psykologiset tai lääketieteelliset tutkimukset - johtava rehtori/perusasteen rehtori tekee hallinnollisen erityisen tuen päätöksen oppimäärän yksilöllistämiseksi - luokanopettaja/-ohjaaja/oppiaineen opetuksesta vastaava opettaja kirjaa HOJKSiin oppiaineen tavoitteet, keskeiset sisällöt, oppilaan edistymisen seurannan ja arvioinnin perusteet - oppiaineen yksilöllinen oppimäärä osoitetaan numeroarvioinnissa ja sanallisessa arvioissa tähdellä (*) sekä opintojen aikaisessa että päättöarvioinnissa. Todistuksen lisätietoja –kohtaan merkitään, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

5.2 Ohjauksellinen ja muu tuki

5.2.1 Kodin ja koulun välinen yhteistyö

Savonlinnan normaalikoulun ja kodin välisen yhteistyön tavoitteena on edistää lasten ja nuorten oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja koko koulu yhteisön hyvinvointia. Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa³². Opetus ja kasvatusta järjestetään yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea³³. Oppilas elää samanaikaisesti kodin ja koulun vaikutuspiirissä. Tämä edellyttää näiden kasvatusyhteisöjen vuorovaikutusta ja yhteistyötä oppilaan kokonaisvaltaisen terveen kasvun ja hyvän oppimisen tukemisessa. Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Toimiva kodin ja koulun välinen yhteistyö edistää parhaimmillaan oppilaiden hyvinvointia ja ehkäisee syrjäytymistä. Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsen ja nuoren kasvatuksesta ja siitä, että oppilas suorittaa oppivelvollisuutensa³⁴. Savonlinnan normaalikoulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta koulu yhteisön jäsenenä³⁵. Vastuu kodin ja koulun yhteistyön edellytysten kehittämisestä on Savonlinnan normaalikoululla. Yhteistyö edellyttää koulun henkilöstön aktiivisuutta ja aloitteellisuutta sekä keskustelua ja tiedottamista huoltajan, opettajan ja oppilaan oikeuksista ja velvollisuuksista. Yhteistyön lähtökohtana on eri osapuolten keskinäinen kunnioitus. Kodin ja koulun yhteistyössä otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yksilölliset tarpeet sekä perheen kieli- ja kulttuuritausta.

Huoltajille annetaan tietoa opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä, opintoihin liittyvästä arvioinnista, oppilaan tuen tarpeista ja tuen saannin mahdollisuuksista ja huoltajan mahdollisuudesta osallistua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseen. Tieto- ja viestintätekniikkaa, kuten koulun kotisivuja, Wilmaa ja sähköpostia käytetään parantamaan ja monipuolistamaan tiedon kulkua ja yhteydenpitoa kodin ja koulun välillä. Luokanopettaja tai luokanohjaaja ja oppilasta opettavat opettajat kirjaavat oppilaan poissaolot Wilmaan. Luokanopettaja tai luokanohjaaja seuraa poissaoloja ja ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajille³⁶. Jaksotodistukseen merkitään tiedossa olevat poissaolot sekä kumuloinut poissaolomäärä. Poissaolo, jolla ei ole hyväksyttävää syytä, on luvaton poissaolo. Mikäli oppilaalle kertyy lukuvuoden aikana selvittämättömiä/hyväksymättömiä poissaoloja yli 50 h, koulun oppilashuoltoryhmä tekee asiasta ilmoituksen koulukuraattorille/ sosiaaliviranomaiselle ja tarvittaessa harkitaan lastensuojelu-ilmoituksen tekemistä. Savonlinnan normaalikoulun henkilökunta antaa huoltajille tietoa oppilashuollon toiminnasta³⁷ sekä koulu yhteisön toimintamalleista ja tiedottamiskäytänteistä erilaisissa ongelma-, onnettomuus-, ja kriisitilanteissa. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla. Vanhempainilloissa opettaja tapaa huoltajia. Huoltajalle tarjotaan mahdollisuus osallistua eri luokka-asteiden käytäntöjen mukaisesti oppilaan arviointikeskusteluun yhdessä oppilaan ja opettajan kanssa, jossa voidaan yhdessä yksilöllisesti käydä läpi oppilaan opiskelun edistymistä. Perusopetuksen päättövaiheessa huoltajalle annetaan tietoa ja mahdollisuus keskustella oppilaan jatkokoulutukseen liittyvistä kysymyksistä ja

³² Perusopetuslaki 3§ 3 mom.

³³ Tuntijakoasetus 4§ 1 mom.

³⁴ Perusopetuslaki 26 § 2 mom. (477/2003), Lastensuojelulaki (417/2007) 2 § 1 mom.

³⁵ Perusopetuslaki 3 § 2 mom. (477/2003), Tuntijakoasetus 2, 3 ja 4 § ja Lastensuojelulaki 2 § 2 mom.

³⁶ Perusopetuslaki 26 § 2 mom. (477/2003)

³⁷ Perusopetuslaki 31 a § 3 mom. (642/2010), 3 § 3 mom. ja 2 mom. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 4§ 2 mom., 9 ja 13 § ja Lastensuojelulaki 9 ja 12 §

mahdollisista haasteista oppilaanohjaajan ja oppilashuollon eri asiantuntijoiden kanssa³⁸. Yhteisten päämäärien tukemiseksi voidaan suunnitella ja toteuttaa myös muita yhteistyömuotoja. Vanhemmille tarjotaan mahdollisuus antaa palautetta kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä sekä esittää toivomuksia sen kehittämiseksi.

Ensimmäisten vuosiluokkien aikana jatketaan esiopetuksen aikana syntyneitä yhteistyötä ja luodaan pohja myös huoltajien keskinäiselle vuorovaikutukselle. Vuosiluokilla 1-6 kodin ja koulun yhteistyöstä vastaa pääasiassa luokanopettaja. Vuosiluokilla 7-9 kodin ja koulun yhteistyössä avainhenkilö on luokanohjaaja. Myös muut koulun opettajat sekä oppilashuolto pitävät tarvittaessa yhteyttä koteihin. Yhteistyömuotoja kehitetään koko perusopetuksen ajan ja erityisesti siirryttäessä kouluasteelta toiselle tai muissa siirtymävaiheissa. Savonlinnan normaalikoulussa toimii vanhempainyhdistys, Savonlinnan normaalikoulun vanhempainyhdistys ry, jonka hallitukseen kuuluu oppilaiden vanhempia.

5.2.2 Ohjauksen järjestäminen

Jokaisella oppilaalla on oikeus saada opetuksen lisäksi ohjausta³⁹. Ohjaus liittyy kaikkiin opetustilanteisiin, oppiaineisiin ja oppilaalle annettavaan arviointipalautteeseen. Ohjaustoiminnan tarkoituksena on tukea oppilaan onnistumista perusopetuksen eri vaiheissa, vahvistaa opiskelutaitoja ja itseohjautuvuutta sekä kehittää oppilaan valmiuksia tehdä opintojaan koskevia valintoja perusopetuksen aikana ja sen jälkeen. Opintojen edetessä työelämään tutustumisen ja tulevaisuuden vaihtoehtojen suunnittelemisen merkitys kasvaa. Ohjauksella tuetaan nuorten päätöksentekotaitojen kehittymistä oman tulevaisuuden suunnittelussa. Ohjaustoiminta muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävän, esiopetuksen tuottamat valmiudet huomioon ottavan ja toisen asteen opintoihin ohjaavan jatkumon. Jatkuvuus taataan siten, että kaikki oppilaan ohjaukseen osallistuvat opettajat ja oppilaanohjaaja sekä muu henkilöstö toimivat yhteistyössä oppilaan koko perusopetuksen ajan ja eri nivelvaiheissa.

Ohjauksella vahvistetaan oppilaan yhteistyötaitoja sekä vastuunottoa omasta ja yhteisestä työstä. Ohjauksella edistetään koulutuksellista, etnistä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa samoin kuin oppilaiden hyvinvointia ja ehkäistään syrjäytymistä. Ohjausta annetaan luokkaopetuksena, henkilökohtaisena ohjauksena, pienryhmä- ja verkko-ohjauksena. Seuraavaksi kuvataan tarkemmin luokanopettajan, luokanohjaajan, aineenopettajan, oppilaanohjaajan työtehtävät.⁴⁰

Luokanopettaja
Luokanopettajan tehtävänä on edistää oppilaan opiskelunvalmiuksien ja työskentelytaitojen kehittymistä sekä tukea hänen sosiaalista kasvuaan yksilönä ja ryhmän jäsenenä. Oppilasta tulee ohjata suhtautumaan vastuullisesti koulutyöhön ja -tehtäviin sekä kouluvälineistä huolehtimiseen. Oppilaanohjausta toteutetaan vuosiluokkien 1-6 aikana eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä. Oppilasta ohjataan henkilökohtaisesti opiskelunvalintojen tekemisessä ja erilaisissa arkielämän kysymyksissä yhteistyössä oppilaan huoltajien kanssa.

³⁸ Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 15 §

³⁹ Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

⁴⁰ Erityisopettajan työkuvausta tarkemmin luvussa 5.1.2

<p>Luokanopettaja vastaa kodin ja koulun yhteistyöstä, osallistuu tarvittaessa pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman laadintaan, HOJKS -palaveriin ja tarvittaessa oppilashuoltoryhmään.</p>
<p>Yläkoulun luokanohjaaja</p> <p>Yläkoulussa luokanohjaaja on oppilaan koulunkäynnin koordinoija ja lähin neuvottelukumppani. Luokanohjaaja vastaa luokkansa ryhmäytymisestä nivelvaiheessa, tutustumisesta omaan luokkaan, ohjaa koulun käytäntöihin ja oman työn arviointiin. Lisäksi luokanohjaajan tehtäviin kuuluu luokanohjaajantuokiot, tiedottaminen, opintosuoritusten/opintopolun seuranta, rangais- tusten seuranta ja yhteistyö henkilökunnan kanssa. Luokanohjaaja vastaa kodin ja koulun yhteistyöstä, osallistuu tarvittaessa pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman laadintaan, HOJKS -palaveriin ja tarvittaessa oppilashuoltoryhmään.</p>
<p>Aineenopettaja</p> <p>Aineenopettaja perehdyttää oppilaan oman aineensa tavoitteisiin, sisältöihin ja arviointiin, ohjaa oman aineensa oppimismenetelmiin sekä tukee osaltaan luokan ryhmäytymistä. Aineenopettaja ottaa ohjauksessaan ja opetuksessaan huomioon oppilaan tuen tarpeen eriyttämällä opetusta. Aineenopettaja myös tunnistaa oppimisvaikeuksia ja ohjaa tarvittaessa tehostetun ja erityisen tuen piiriin sekä osallistuu tarvittaessa oppimissuunnitelman laatimiseen, HOJKS:ien tekoon ja toteuttamiseen omien oppilaidensa osalta ja informoi oman aineensa valinnaisaineista.</p>
<p>Oppilaanohjaaja</p> <p>Oppilaanohjaaja on erityisesti vastuussa perusasteen päättövaiheessa oppilaan ohjaamisesta ja toimii nuoren elämässä tulevaisuuden suunnanoton tukena. Oppilaanohjaaja antaa henkilökohtaista, pienryhmä- ja luokkaohjausta. Lisäksi oppilaanohjaaja osallistuu muun muassa nivelvaiheiden työskentelyyn ja järjestää yhteishaun. Työtehtäviin kuuluu myös organisoida työelämään tutustumista (TET) ja tutustumiskäyntejä. Oppilaanohjaaja on yhteistyössä paikallisen työ- ja elinkeinoelämän kanssa koulutustilaisuuksien, vierailujen ja koululle tulevien vierailijoiden kautta.</p> <p>Oppilaalla ja huoltajalla on mahdollisuus saada tietoa perusopetuksen työtavoista, valinnanmahdollisuuksista ja niiden merkityksestä oppilaan oppimiselle, opinnoille ja tulevaisuudelle vanhempainilloissa, arviointi-/kehityskeskusteluissa sekä tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntäen. Huoltajalla on tarvittaessa mahdollisuus keskustella koulun edustajien kanssa oppilaan opiskeluun ja valintoihin liittyvistä kysymyksistä.</p>
<p>Jokainen opettaja</p> <p>Jokaisen opettajan tehtävänä on ohjata osana yleistä tukea oppilasta monipuolisesti koulunkäynnissä ja kiinnittää huomiota oppiainesisältöjen omaksumisen ohella myös sisältöjen oppimisessa tarvittaviin oppimisen taitoihin sekä ennaltaehkäistä opintoihin liittyvien pulmien syntymistä. Ohjauksessa keskeisiä rakenteita ovat varhaisen tuen muodot ja yhteistyö huoltajien kanssa. Oppilasta ohjataan oppimaan itselleen parhaiten soveltuvalla tavalla. Opettaja ohjaa oppilasta tunnistamaan omat voimavaransa, oppimiseen liittyvät vahvuutensa ja kehityshaasteensa. Opettajan tehtävänä on myös oppilaiden persoonallisen kasvun, kehityksen ja osallisuuden tukeminen sekä oppilaiden ohjaaminen heidän pohtiessaan tulevaisuuden ratkaisujaan. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tulemaan tietoiseksi omasta edistymisestään jo oppimisen aikana. Monipuolista palautetta käytetään suunnitelmallisesti oppilaiden kannustamiseen ja ohjaamiseen,</p>

Ohjauksen näkökulma otetaan huomioon arvioitaessa oppilaan tarvetta tehostettuun tukeen. Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arvioita, arvioidaan oppilaan yleisen tuen aikana saaman ohjauksen riittävyys ja kohdentuminen oppilaan tarpeita vastaavasti. Tehostetun tuen alkaessa tehtävään oppimissuunnitelmaan kirjataan tarvittaessa myös oppilaan ohjaukseen liittyvät

tavoitteet ja toimenpiteet. Huomiota kiinnitetään oppilaan opiskelutavoissa ja – taidoissa tai yhteistyötilanteissa mahdollisesti ilmeneviin tuen tarpeisiin sekä taitoja vahvistaviin ja opiskelumotivaatiota lisääviin toimintatapoihin ja opiskelun sisältöihin. Ohjauksella vahvistetaan tehostettua tukea tarvitsevan oppilaan itseluottamusta ja ymmärrystä opiskelun merkityksestä omalle tulevaisuudelle sekä tuetaan oppilaan kiinnittymistä koulu yhteisöön.

Ennen erityisen tuen päätöstä, osana pedagogista selvitystä, arvioidaan tehostetun tuen aikana annetun ohjauksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet yksilölliseen ja ryhmässä tapahtuvaan ohjaukseen jatkossa. Erityisen tuen päätöksen jälkeen oppilaalle laadittavaan HOJKSiin kirjataan myös ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. huomioidaan oppilaan kokonaistilanne. Ohjauksen avulla jatketaan oppilaan opiskelu- ja yhteistyötaitojen sekä itseluottamuksen, opiskelumotivaation ja työelämäntuntemuksen vahvistamista. Päätövaiheen ohjauksessa tuodaan esille oppilaalle soveltuvia jatko-opintomahdollisuuksia ja selvittää oppilaan tarvitseman tuen jatkuminen. Ohjauksellista tukea suunniteltaessa tehdään tiivistä yhteistyötä oppilaan ja huoltajan kanssa sekä hyödynnetään myös oppilashuollon palveluista vastaavan henkilöstön ja oppilasta mahdollisesti avustavan muun henkilöstön asiantuntemusta.

5.2.2.1 Työelämään tutustuminen

Työelämään tutustumisen keskeisiä toteuttamismuotoja ovat työelämän ja yhteiskunnan eri osaluokkien edustajien vierailut oppitunneilla, työpaikka- ja oppilaitoskäynnit, erilaiset yhteistyöprojektit, eri alojen tiedotusmateriaalin käyttö opetuksessa sekä työelämään tutustumisjakso (TET) tai työpaikalla tapahtuva opiskelu. Eri oppiaineiden ja aihekokonaisuuksien opetukseen sisällytetään ainesta, joka liittyy opiskelun tuottamat tiedot ja taidot työelämän vaatimuksiin ja mahdollisuuksiin.

Työelämään tutustumisjaksojen tavoitteena on parantaa oppilaan työelämän tuntemusta ja arvostusta. TET on nuoren itsenäinen oppimiskokemus, joka opettaa ottamaan vastuuta omasta projektista: TET-paikan hankkimisesta, työpaikalla tehtävien töiden tekemisestä sekä sovittujen oppimistehtävien hoitamisesta. Omakohtaiset työelämän kokemukset eri ammateista voivat tukea oppilaan jatko-opintoihin hakeutumista ja niihin liittyviä valintoja tai herättää kiinnostuksen yrittäjyyteen. Oppilaita opastetaan työelämän pelisääntöihin, painotetaan oikeaa asennetta työhön, hyvää käytöstä, täsmällisyyttä ja rehellisyyttä. Savonlinnan normaalikoulussa 7. luokalla oppilaat tutustuvat työelämään yhden päivän ajan, esimerkiksi Taksvärkin muodossa. 8. luokalla työelämään tutustumisjakso on yhden kouluviikon mittainen ja 9. luokalla kaksi kertaa yksi kouluviikko. 8. ja 9. luokan oppilas saa TET-jaksostaan työelämäedustajan kirjoittaman arvioinnin.

Ohjauksellinen ja muu tuki / Ohjauksen järjestäminen

		Yleinen tuki	Tehostettu tuki	Erityinen tuki
Ohjauksen järjestäminen	Mitä se on?	<ul style="list-style-type: none"> - jokaisella oppilaalla on oikeus saada opetuksen lisäksi ohjausta koko perusopetuksen ajan - liittyy kaikkiin opetustilanteisiin, oppiaineisiin ja oppilaalle annettavaan arviointipalautteeseen - tarkoituksena on tukea oppilaan onnistumista perusopetuksen eri vaiheissa, vahvistaa opiskelutaitoja ja itseohjautuvuutta sekä kehittää oppilaan valmiuksia tehdä opintojaan koskevia valintoja perusopetuksen aikana ja sen jälkeen - ohjaukseen osallistuvat opettajat, oppilaanohjaaja ja erityisopettaja sekä muu henkilöstö yhteistyössä oppilaan kanssa koko perusopetuksen ajan ja eri nivelvaiheissa 		
	Milloin?	<ul style="list-style-type: none"> - esiopetuksesta toisen asteen opintoihin saakka 	<ul style="list-style-type: none"> - ennen tehostetun tuen aloittamista arvioidaan oppilaan yleisen tuen aikana saaman ohjauksen riittävyys ja kohdentuminen tarpeita vastaavasti, osana pedagogista arviota 	<ul style="list-style-type: none"> - ennen erityisen tuen päätöstä, osana pedagogista selvitystä, arvioidaan tehostetun tuen aikana annetun ohjauksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet yksilölliseen ja ryhmässä tapahtuvaan ohjaukseen jatkossa
	Vastuhenkilöt ja tehtävät	<ul style="list-style-type: none"> - jokainen oppilasta opettava opettaja - tukea oppilasta monipuolisesti koulunkäynnissä - kiinnittää huomiota oppimisessa tarvittaviin oppimisen taitoihin - ennaltaehkäistä opintoihin liittyvien pulmien syntymistä - keskeisiä rakenteita ovat varhaisen tuen muodot ja yhteistyö huoltajien kanssa. - oppilasta ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tulemaan tietoisiksi omasta edistymisestään 	<ul style="list-style-type: none"> - jokainen oppilasta opettava opettaja - oppimissuunnitelmaan kirjataan oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet - harjoitellaan opiskelu- ja yhteistyötaitoja 	<ul style="list-style-type: none"> - jokainen oppilasta opettava opettaja - HOJKSiin kirjataan myös ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet - päättövaiheen ohjauksessa on tärkeä tuoda esille oppilaalle soveltuvia jatko-opintomahdollisuuksia ja selvittää oppilaan tarvitseman tuen jatkuminen

5.2.3 Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestäminen

Vammaisella ja muulla tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut⁴¹. Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tarkoituksena on taata oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset ja mahdollisimman esteetön oppimisympäristö. Oppilaan kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä tukitoimet eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa eri asiantuntijoita.

Avustajan antama tuki edistää oppilaan itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajapalvelun tavoitteena on tukea yksittäistä oppilasta siten, että hän kykenee ottamaan yhä enemmän itse vastuuta oppimisestaan ja koulunkäynnistään. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle oppilaalle tai koko opetusryhmälle, tuki voi olla osa- tai kokoaikaista. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa sekä arvioida oppilaan ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja tukee oppilasta oppimiseen ja koulunkäyntiin sekä oppimista tukevaan kuntoutukseen liittyvien tehtävien suorittamisessa. Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestämisestä päättää Savonlinnan normaalikoulussa johtava rehtori/perusasteen rehtori. Oppilaan tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tarve, määrä ja laatu arvioidaan oppilaan opettajien ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen oppilaan huoltajan antamia tietoja ja mahdollisten koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja.

Oppilas saattaa tarvita tulkitsemis- tai avustajapalveluita ilman, että hänellä on tarvetta muuhun tukeen. Etenkin avustajapalvelun tarve saattaa olla myös lyhytaikainen. Oikea-aikainen ja riittävä tulkitsemisapu ja mahdollisuus puhetta tukeviin ja korvaaviin kommunikaatiokeinoihin tukee oppilaan oppimista ja ehkäisee oppimisvaikeuksien syntymistä ja vaikeutumista. Avustajan antama tuki parantaa yksittäisen oppilaan tai opetusryhmän oppimisen ja koulunkäynnin edellytyksiä. Sen avulla voidaan joskus ehkäistä kokonaan tehostetun tai erityisen tuen tarve.

Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota, arvioidaan oppilaan tulkitsemis- ja avustajapalvelujen tarve. Jos oppilas on saanut tulkitsemis- ja avustajapalveluja yleisen tuen aikana, arvioidaan niiden riittävyys ja vaikutus. Tehostetun tuen alkaessa laadittavaan oppimissuunnitelmaan kirjataan oppilaan tarvitsemat tulkitsemis- ja avustajapalvelut, niiden tavoitteet, järjestäminen ja seuranta. Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tarve saattaa lisääntyä tai tuen muodot tarvitsevat uudelleen arviointia tehostetun tuen aikana. Tarvittavat muutokset kirjataan oppimissuunnitelmaan.

Oppilaan tehostetun tuen aikana saamien tulkitsemis- ja avustajapalveluiden riittävyys ja vaikutus sekä tulkitsemis- ja avustajapalvelujen tarve jatkossa arvioidaan pedagogisessa selvityksessä. Erityisen tuen päätöksessä päätetään oppilaan tulkitsemis- ja avustajapalveluista.⁴² Oppilaalle laaditaan erityisen tuen päätöksen jälkeen HOJKS, jossa kuvataan oppilaalle järjestettävät tukipalvelut sekä henkilöt, jotka osallistuvat tukipalvelujen järjestämiseen, heidän vastuualueensa ja tukipalvelujen toteutumisen seuranta. Tulkitsemisen ja avustamisen määrä ja laatu määritellään yksilöllisesti yhdessä muiden tukitoimien kanssa. Erityisen tuen aikana oppilas tarvitsee usein yksilöllisesti kohdennettuja tukipalveluja.

⁴¹ Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003)

⁴² Perusopetuslaki 17 § 2 ja 3 mom. (642/2010)

5.2.4 Perusopetusta tukeva muu toiminta

Perusopetuksen yhteydessä voidaan oppilaille järjestää kerhotoimintaa ja muuta opetukseen läheisesti liittyvää toimintaa.⁴³ Opetuksen järjestäjä päättää toiminnan järjestämisestä ja laajuudesta.

Koulun kerhotoiminta

Koulun kerhotoiminta on työsuunnitelmassa⁴⁴ määriteltyä tavoitteellista toimintaa, joka tukee oppilaiden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä. Toiminnalla lisätään oppilaiden osallisuutta, edistetään eettistä kasvua ja tuetaan yhteisöllisyyttä. Kerhotoiminnan avulla vahvistetaan kasvatukseen liittyvää kodin ja koulun kumppanuutta ja yhteistyötä.

Oppilas voi saada kerhotoiminnasta vahvistusta oppimismotivaatiolleen ja tukea kaikinpuoliseen hyvinvointiinsa. Kerhotyöskentely antaa mahdollisuuden soveltaa ja syventää oppitunneilla opittua. Kerhotoimintaan osallistuminen voidaan myös suunnitella osaksi tehostettua tai erityistä tukea. Kerhotoiminnan vapaaehtoisuus tulee säilyttää ja kerhoon osallistuminen on oppilaalle maksutonta.

Koulun aamuvalvonta ja iltapäivätoiminta

Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisen yhteiskunnallisena lähtökohtana on turvallisen kasvuympäristön tarjoaminen lapselle ennen ja jälkeen koulupäivän. Toiminnan tarkoituksena on tukea lapsen kasvua ja kehitystä ja auttaa perheitä kasvatustehtävän toteuttamisessa. Lisäksi toiminnan tarkoituksena on ennaltaehkäistä riskityöntekijöitä, jotka liittyvät lapsen valvomattomaan ajankäyttöön ja yksinoloon. Toiminnalla pyritään myös edistämään yhteiskunnallista tasa-arvoa ja ehkäisemään syrjäytymistä.

Savonlinnan normaalikoulussa aamuvalvonnan järjestämistä harkitaan vain sellaisissa tilanteissa, joissa alkuopetuksen oppilas tarvitsee valvontaa ennen koulun alkua esim. vanhempien työstä johtuen.

Iltapäivätoimintaa pyritään järjestetään yhteistyössä esimerkiksi Savonlinnan evankelisluterilaisen seurakunnan ja Mannerheimin lastensuojeluliiton paikallisyhdistyksen kanssa. Yhteyshenkilönä toimii perusasteen rehtori. Iltapäivätoimintaan otetaan ensisijaisesti 1. luokan oppilaita sekä erityisoppilaita ja toissijaisesti 2. luokan oppilaita. Ensisijaisesti toiminnassa pyritään huomioimaan oppilaat, joiden iltapäivätoimintaan on erityinen tarve. Oppilaan iltapäivätoimintaan hakutumisen vireillepano voi lähteä perhetyön, lastensuojelun tai koulun toimesta.

---

⁴³ Perusopetuslaki 47§

⁴⁴ Perusopetusasetus 9 §

Perusopetusta tukeva muu toiminta / Avustaja- ja/tai tulkitsemispalvelut

		Yleinen tuki	Tehostettu tuki	Erityinen tuki
Avustaja- ja/tai tulkitsemispalvelut	Mitä se on?	<ul style="list-style-type: none"> - vammaisella ja muulla tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut - palvelujen tarkoituksena on taata oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset ja mahdollisimman esteetön oppimisympäristö - palveluiden tarve, määrä ja laatu arvioidaan oppilaan opettajien ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen oppilaan huoltajan antamia tietoja ja mahdollisten koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja - tuki voidaan suunnata yksittäiselle oppilaalle tai koko opetusryhmälle - tuki voi olla osa- tai kokoaikaista 		
	Milloin?	<ul style="list-style-type: none"> - yleistä tulkitsemis- tai avustajapalvelua ilman, että oppilaalla on tarvetta muuhun tukeen - suunnattu erityisesti alkuopetusluokille koulunkäynnin sujuvaan käynnistymiseen 	<ul style="list-style-type: none"> - ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota, arvioidaan oppilaan tulkitsemis- ja avustajapalvelujen tarve 	<ul style="list-style-type: none"> - ennen erityisen tuen aloittamista, osana pedagogista selvitystä, arvioidaan oppilaan tulkitsemis- ja avustajapalvelujen vaikutus, riittävyys ja tarve jatkossa
	Vastuuhenkilöt ja tehtävät	<ul style="list-style-type: none"> - luokanopettaja tai luokanohjaaja yhteistyössä oppilashuoltohenkilöstön kanssa - oikea-aikaista ja riittävää tukea, joiden avulla voidaan joskus ehkäistä kokonaan tehostetun tai erityisen tuen tarve 	<ul style="list-style-type: none"> - luokanopettaja tai luokanohjaaja - oppimissuunnitelmaan kirjataan oppilaan tarvitsemat tulkitsemis- ja avustajapalvelut, niiden tavoitteet, järjestäminen ja seuranta - tarve saattaa lisääntyä tai mikäli tuen muodot tarvitsevat uudelleen arviointia, tarvittavat muutokset kirjataan oppimissuunnitelmaan 	<ul style="list-style-type: none"> - luokanopettaja tai luokanohjaaja yhteistyössä oppilashuoltohenkilöstön kanssa - HOJKSissa kuvataan oppilaalle järjestettävät tukipalvelut sekä henkilöt, jotka osallistuvat tukipalvelujen järjestämiseen, heidän vastualueensa ja tukipalvelujen toteutumisen seuranta - yksilöllisesti kohdennettujen tukipalvelujen määrää ja laatua arvioidaan ja tehostetaan tarvittaessa

5.3 Joustavan perusopetuksen toiminta

Savonlinnan normaalikoulussa ei järjestetä joustavaa pienryhmätoimintaa (luokilla 1 – 6) eikä joustavan perusopetuksen toimintaa (luokilla 7 – 9).

5.4 Oppilashuolto ja turvallisuuden edistäminen

5.4.1 Oppilashuolto ja sen tavoitteet

Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Oppilashuollolla edistetään lapsen ja nuoren oppimista sekä tasapainoista ja tervettä kasvua ja kehitystä. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaan mielen hyvinvoinnin turvaamiseen, syrjäytymisen ehkäisemiseen sekä koko kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen. Perusopetuksen oppilaalla on subjektiivinen oikeus saada maksutta opetuksen osallistumisen edellyttävä tarvittava oppilashuolto.⁴⁵ Tavoitteena on, että oppilas kokee koulun turvalliseksi ja viihtyisäksi työskentelyympäristöksi, tuntee yhteenkuuluvuutta kouluyhteisöön ja saa kannustavaa palautetta koulun päivittäisessä arjessa sekä apua ongelmatilanteissa.

Oppilashuollon toimintatavat ja -kulttuuri

Oppilashuoltotyö on keskeinen osa koulun kasvatus- ja opetustyötä ja se kuuluu kaikille koulun kasvatus- ja opetustyöhön osallistuville. Luokanopettajat ja luokanohjaajat ovat erityisasemassa oman luokkansa oppilaiden oppilashuollollisten asioiden tunnistamisessa ja niistä tiedottamisessa. Luokanopettaja ja luokanohjaaja ovat säännöllisesti yhteydessä kotien kanssa (arviointikeskustelut, luokkakohtaiset vanhempainillat, poissaoloihin liittyvä informointi, oppilaiden oppimissuunnitelma- ja HOJKS-palaverit ja muu tarvittava yhteistyö).

Koulun moniammatillinen oppilashuoltoryhmä kokoontuu säännöllisesti ja toimii asiantuntijaryhmänä oppilaiden asioissa mm. tutkimuksiin ohjaamisessa ja oppilaan tuen suunnitteluun sekä järjestämiseen liittyvissä asioissa (mm. pedagogiset arviot, pedagogiset selvitykset, oppimäärän yksilöllistämiset, erityisen tuen järjestäminen). Oppilashuoltoryhmään kuuluvat rehtori, erityisopettaja, oppilaanohjaaja, kouluterveydenhoitaja. Tarvittaessa kutsutaan mukaan asianosainen opettaja, huoltaja ja oppilas sekä tarvittaessa muut ulkopuoliset asiantuntijat. Rehtori vastaa oppilashuoltotyöstä. Hän selvittelee kurinpitoasiat ja vaikeat koulukiusaamisasiat yhteistyössä KivaKoulu-tiimin kanssa. Hän hyväksyy hallintopäätöksellä oppilaan erityiseen tukeen siirtymiset, oppimäärien yksilöllistämiset, oppiaineesta vapauttamiset ja mahdolliset joustavat oppimisjärjestelyt.

Oppilashuoltotyö perustuu luottamuksellisuudelle, vastuullisuudelle sekä lapsen, nuoren ja huoltajan kuulemiselle ja heidän osallisuutensa tukemiselle. Koulu antaa oppilaalle ja huoltajalle tietoa oppilashuoltotyöstä ja sen menettelytavoista mukaan lukien sen, miten oppilasta koskevan oppilashuollollisen asian vireillepano ja valmistelu tapahtuu. Oppilashuollon tehtävänä on osana kouluyhteisöä kehittää toimintakulttuuria ja -tapoja, jotka

---

⁴⁵ Perusopetuslaki 31 a § 1 mom. (477/2003) ja 2 mom. (642/2010) ja Kansanterveyslaki 14 § 1 mom. kohta 5 (626/2007), Lastensuojelulaki 9 §

- mahdollistavat hyvinvointia tukevan terveen ja turvallisen kasvu- ja oppimisympäristön
- vahvistavat koulun yhteisöllistä toimintatapaa ja yhteistä vastuuta oppilaista
- edistävät välittämisen, huolenpidon ja myönteisen vuorovaikutuksen toimintatapaa kouluyhteisössä
- varmistavat kaikille yhdenvertaisen oppimisen mahdollisuuden
- pyrkivät mahdollisimman varhaiseen kasvun ja oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien, poissaolojen sekä muiden ongelmien ehkäisemiseen, tunnistamiseen, lieventämiseen ja poistamiseen
- edistävät oppilaiden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä

Oppilashuollossa seurataan ja arvioidaan koko kouluyhteisön, yksittäisten luokkien ja ryhmien hyvinvointia sekä huolehditaan siitä, että oppilaiden yksilölliset kasvuun ja kehitykseen sekä terveyteen liittyvät tarpeet on huomioitu koulun arjessa.⁴⁶

Oppilashuollon toteuttaminen

Oppilashuoltoon sisältyvät Savonlinnan normaalikoulun opetussuunnitelman mukainen oppilas-huolto sekä oppilashuollon palvelut, joita ovat kansanterveyslaissa tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa tarkoitettu koulunkäynnin tukeminen. Oppilashuollon toteuttaminen kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville aikuisille sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville viranomaisille. Oppilashuollon tehtäväkenttä sisältää yhteisöllisen, yksilöllisen, ennaltaehkäisevän ja korjaavan työn, jota toteutetaan yhteistyössä sosiaali- ja terveystoimen sekä muiden hoitavien ja kuntouttavien tahojen kanssa. Koulun päätöksenteossa ja toiminnoissa otetaan huomioon Seudullinen lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma.

Oppilashuoltoryhmän seuranta- ja valmisteluvastuu

Savonlinnan normaalikoulussa oppilashuollon toimivuutta arvioidaan säännöllisesti vähintään kerran lukuvuodessa.

Oppilashuoltoryhmän seuranta- ja valmisteluvastuuseen kuuluu

- rehtorin johdolla koulunkäynnin, oppilashuollon ja oppimisen tuen muotojen suunnittelu, kehittäminen, järjestäminen, kohdentaminen, toteutumisen seuranta ja arviointi vastaaminen sekä koulu-, luokka- ja oppilastasolla
- tulkitsemis- ja avustajapalvelujen kohdentaminen
- tukitoimien kehittäminen, seuranta ja arviointi oppilaskohtaisesti yleisen, tehostetun ja erityisen tuen eri tasoilla/vaiheissa
- selvityksen tekeminen oppilaan tarvitsemasta ja saamasta tehostetusta tuesta sekä oppilaan kokonaistilanteesta yhteistyössä opettajien kanssa
- yksittäiselle oppilaalle laadittavan pedagogisen arvion ja pedagogisen selvityksen käsitteleminen

⁴⁶ Perusopetuslaki 3 § 2 mom. (477/2003), Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 12, 13 ja 15 §, Lastensuojelulaki 9 §

- tehostetun tuen aloittamisen/päätymisen ja oppimissuunnitelman laatimisen koordinointi
- hyvinvointia tukevan oppimisympäristön kehittäminen
- poissaolojen seuraaminen ja niihin puuttumisen varmistaminen
- kodin ja koulun välisen yhteistyön kehittäminen ja seuranta
- turvallisuuden ja hyvinvoinnin seuraaminen ja varmistaminen
- koulun kriisisuunnitelman toimivuuden arviointi
- koulun kriisiryhmän toimivuuden varmistaminen ja arviointi akuuteissa kriisitilanteissa
- oppilaiden väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä suojaamiseksi laaditun suunnitelman arviointi
- kiusaamisenvastaisen suunnitelman laadinta ja seuranta

Oppilashuollollinen tuki yleisen, tehostetun ja erityisen tuen tarpeessa olevan oppilaan tukemisessa

Oppilashuoltoryhmä arvioi oppilaan tarvitseman oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarvetta ja tuen toteutumista suunnitelmallisesti lukuvuosittain. Oppilashuoltoryhmän asiantuntijajäsenten konsultaatio voi toteutua kaikilla kolmella tuen tasolla sekä koulu-, luokka että oppilaskohtaisena tukena.

Yleinen tuki

Yleinen tuki ei vaadi erikseen oppilashuoltoryhmän käsittelyä. Se kuuluu kaikille oppilaille. Toteuttamisesta vastaavat opettajat ja oppilashuoltohenkilöstö.

Tehostettu tuki

Mikäli yleisen tuen muodot eivät ole riittäviä, arvioi oppilashuoltoryhmä oppilasta opettavien opettajien esityksestä tuen lisäämisen tarpeen. Oppilashuollon tuki on tällöin pitkäkestoista ja säännöllistä. Oppilashuollon moniammatillinen asiantuntijaryhmä arvioi tehostetun tuen toteutumista oppimissuunnitelmaan kirjatun suunnitelman mukaisesti. Mikäli tehostetun tuen todetaan vaikuttaneen oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin riittävästi, voidaan oppilashuoltotyössä arvioida tehostetun tuen vaihe päättyneeksi ja oppilas siirtyy takaisin yleisen tuen piiriin. Tukitoimia voidaan soveltuvin osin jatkaa yleisellä tuella.

Erityinen tuki

Mikäli tehostettu tuki ei ole riittävää oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseksi, oppilashuoltoryhmä tekee pedagogisen selvitysten perusteella arvion oppilaan erityisen tuen tarpeesta ja toteuttamisesta. Oppilashuollollinen tuki on tällöin vahvasti lapsi- ja perhekohtaista ja siinä korostuu esim. verkostotyö sosiaali- ja terveystoimen ja erikoissairaanhoidon kanssa.

Kaikilla kolmella tuen tasolla tuki voi olla oppilaan ohjaamista koulun omiin oppilashuollon palveluihin ja/tai ulkopuolisiin asiantuntijapalveluihin.

Psykologin/lääkärin lausunto tarvitaan erityisen tuen päätöksessä
<ul style="list-style-type: none"> • kun tehdään uusi erityisen tuen päätös. Arviointi lausunnon tarpeesta tehdään moniammatillisesti ja oppilaskohtaisesti koulun oppilashuoltoryhmässä osana pedagogisen selvityksen käsittelyä • kun on epäselvää, tarvitaanko erityisen tuen päätökselle jatkoa, eikä pedagoginen selvitys oppilashuoltoryhmän arvion mukaan yksin riitä jatkon arvioimisessa • kun tarvitaan asiantuntijalausuntoa antamaan oleellista lisätietoa oppilaan kokonaistilanteesta tuen järjestämiseksi
Psykologin/lääkärin lausuntoa ei tarvita erityisen tuen päätöksessä
<ul style="list-style-type: none"> • kun erityisen tuen päätöksen jatkaminen ja erityisen tuen tarve on ilmeinen oppilashuoltoryhmän arvion mukaan • kun erityisen tuen päätös puretaan ennen määräaikaa ja pedagogisen selvityksen perusteella on selvää, ettei erityisen tuen tarvetta enää ole

Psykologin rooli lapsen koulunkäynnin tukemisessä
Yleinen tuki
<ul style="list-style-type: none"> • konsultointi koulun tukitoimien suunnittelussa (tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus)
Tehostettu tuki
<ul style="list-style-type: none"> • konsultointi ja osallistuminen koulun tukitoimien suunnitteluun (tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus)
Erityinen tuki
<ul style="list-style-type: none"> • konsultointi HOJKS:n laadinnassa ja HOJKS -neuvotteluun osallistuminen tarvittaessa • luokkatason työ (esim. sosiaalisten taitojen lisääminen ryhmässä, kuntouttavat ryhmät) • tiivis yhteistyö kodin ja lähiverkoston kanssa • moniammatillinen yhteistyö koulussa ja lähiyhteisössä • palveluohjaus (esim. lastensuojelu, kuntouttava toiminta, terveydenhuolto) • tukitoimien riittävyyden arviointi ja seuranta osana oppilashuoltoryhmän toimintaa

Kouluterveydenhoitajan rooli lapsen koulunkäynnin tukemisessä
Yleinen tuki
<ul style="list-style-type: none"> • terveysneuvonta • vanhempien tapaaminen • koulun terveydellisten olojen valvonta • asiantuntijana toimiminen oppilaan terveyteen liittyvissä asioissa • konsultointi koulun tukitoimien suunnittelussa • toiminta koulu yhteisössä • vanhempainiltoihin osallistuminen
Tehostettu tuki
<ul style="list-style-type: none"> • konsultointi ja osallistuminen koulun tukitoimien suunnitteluun • verkoston kokoaminen oppilaan terveyteen liittyvissä asioissa • seurantakäynnit oppilaan terveyteen liittyvissä asioissa • oppilaan huoltajan tapaaminen

- yhteistyö perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon kanssa
- arvio oppilaan terveyteen liittyvistä asioista
- tukitoimien järjestäminen oppilaan terveyteen liittyvissä asioissa

Erityinen tuki

- palveluohjaus seurantakäynnit oppilaille
- terveyteen liittyvien asioiden asiantuntija HOJKS -palaverissa; tarvittaessa osallistuminen HOJKS -palaveriin
- moniammatillinen yhteistyö hoitavien tahojen kanssa
- tukitoimien seuranta ja arviointi
- tukitoimien järjestäminen

Yhteistyö kodin, koulun ja oppilashuollon palvelujen asiantuntijoiden, muiden asiantuntijoiden ja paikallisten tukiverkoston kanssa

Kodin ja koulun välisen yhteistyön lähtökohtana on tukea kotien kasvatustyötä. Yhteistyötä toteutetaan tasavertaisuuden hengessä ja toisiaan arvostaen. Parhaimmillaan tämä yhteistyö toteutuu tiiviinä arkisena kuulemisena ja välittämisenä, jolloin aktiivisena yhteistyön alullepanijana voi olla joko koti tai koulu. Tähän yhteistyöhön voidaan kutsua huoltajien suostumuksella mukaan koulun ulkopuolisia tahoja, jotka voivat antaa panoksensa oppilaan kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Tärkeää on, että koulu on yhteistyössä huoltajien kanssa myös silloin, kun lapsen koulunkäynti ja kasvu sujuvat hyvin. Tämä toteutuu käytännössä esim. opettajan antamalla myönteisellä palautteella. Tukiverkoston toimintaa arvioidaan kerran lukuvuodessa.

Oppilashuolto yhteisöllisenä toimintana ja osallisuuden vahvistaminen

Oppilashuoltotyön tehtävänä on edistää oppilaiden hyvinvointia sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä. Yhteisöllisyyttä tuetaan edistämällä kaikkien koulun aikuisten, oppilaiden ja huoltajien sekä poikkihallinnollisten oppilashuollon toimijoiden osallistumista kouluyhteisön hyvinvoinnin kehittämiseen. Huoltajat voivat osallistua koulun toimintaan oman lapsensa asioissa sekä esim. osallistumalla luokkatoimikunnan, vanhempainyhdistyksen tai koulun johtokunnan toimintaan. Oppilaalla on oikeus osallistua häntä koskevan asian käsittelyyn ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Oppilashuoltotyön tavoitteena on luoda kouluun turvallinen kasvu- ja oppimisympäristö sekä vahvistaa osallisuutta ja koulun yhteisöllistä ilmapiiriä. Hyvin toimivassa kouluyhteisössä vallitsee luottamuksen ja turvallisuuden ilmapiiri ja kaikilla kouluyhteisön jäsenillä on mahdollisuus vaikuttaa koulun kehittämiseen ja toimintaan. Oppilaiden hyvinvoinnin edistämiseksi on tärkeä osuutensa myös esim. oppilaskunnan hallituksella, tukioppilailla ja kummioppilastoiminnalla.

Koulun ja lastensuojelun yhteistyö oppilashuollossa

Lastensuojelulla tarkoitetaan laaja-alaista lasten kokonaisvaltaisen kehityksen ja kasvun ja hyvinvoinnin edistämistä. Jos koulussa tai oppilashuollossa havaitaan lapsen ja nuoren kasvuympäristössä tämän kasvua ja kehitystä vaarantavia tekijöitä, lähtökohtana on vaarojen mahdollisimman varhainen puheeksi ottaminen oppilaan huoltajan kanssa sekä perheen ohjaaminen

tukitoimien piiriin. Yhteistyö lastensuojelun kanssa aloitetaan konsultoimalla lastensuojelua ja/tai tekemällä lastensuojeluilmoitus. Koulu osallistuu tarvittavien tukitoimien suunnitteluun yhdessä huoltajien ja muiden toimijoiden kanssa (esim. lastensuojelu, nuorisotoimi, poliisi, perhepalvelukeskus jne.).

Kasvu- ja oppimisympäristön terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen, seuranta ja arviointi koulu yhteisössä

Koulu yhteisöä kehitetään kokonaisuutena, jossa huomioidaan oppilaiden ja henkilöstön tarpeet. Kehittämistyö edellyttää toimivaa, moniammatillista yhteistyötä. Savonlinnan normaalikoulussa suoritetaan kolmen vuoden välein koulu ympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden tarkastukset terveystarkastuksen aloitteesta. Tarkastuksista tehdään yhteenvedot, toimintasuunnitelmat ja arvioinnit. Tarkastuksissa on mukana koulun henkilökunnan edustus.

Savonlinnan normaalikoulussa päivitetään säännöllisesti koulun oppilashuollon-, turvallisuus- ja kriisisuunnitelmien tiedot sekä koulun säännöt, joista tiedotetaan oppilaiden huoltajille. Koulun turvallisuussuunnitelma ohjaa koulujen turvallisuus- ja hyvinvointityötä.

Oppilashuollossa kehitetään, seurataan ja arvioidaan koko koulu yhteisön, yksittäisten luokkien ja ryhmien hyvinvointia sekä huolehditaan siitä, että oppilaan yksilölliset kasvuun ja kehitykseen sekä fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen terveyteen liittyvät tarpeet otetaan huomioon. Oppilaiden terveyden edistämiseen kuuluvat säännölliset terveystarkastukset ja tarpeen mukainen terveystarkastusneuvonta vahvistavat ongelmien ennaltaehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tuen järjestämistä.

Oppilashuollon yleiset kirjaamiskäytännöt, yksittäistä oppilasta koskevan asian vireillepano ja käsittely

Kun yksittäisen oppilaan asiaa käsitellään oppilashuoltoryhmässä, huoltajia tiedotetaan asian käsittelystä. Oppilashuoltotyössä esillä olleet asiat tulee kirjata. Kirjauksessa tulee käydä ilmi asian vireillepanija, aihe, asiantarkasteluun osallistuneet, yhteistyö huoltajien kanssa, päätetyt jatkotoimenpiteet ja niiden perustelut, mitä tietoja ja kenelle oppilaasta on annettu/saatu tai tullaan antamaan/pyytämään, vastuuhenkilö sekä asian seuraava käsittelypäivämäärä. Vireillepanija voi olla huoltaja, opettaja, oppilas tai joku muu koulu yhteisön jäsen tai ulkopuolinen yhteistyökumppani kuten lastensuojelun työntekijä.

Oppilashuollollinen tuki oppilaan kehitykseen ja mielen hyvinvointiin liittyvissä vaikeuksissa

Oppilaan koulunkäynnin tukemisessa on opettajalla merkittävä rooli. Lapsen kehitysriskit huomaavat ja tunnistavat useimmiten ne lapsen kanssa työskentelevät aikuiset, jotka kohtaavat lapsen päivittäin. Opettajan ja oppilaan välinen hyvä vuorovaikutus, oppilaan huomioiminen ja kohtaaminen sekä oppilaan kuulluksi tuleminen koulun arjessa lisäävät oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia. Oppimisympäristöön vaikuttamalla, esim. opetusryhmän valinnalla, koulun tukitoimilla ja oppilashuollon opettajalle antamalla moniammatillisella tuella vahvistetaan lapsen mielen hyvinvointia ja edistetään lapsen toimintakykyä oppimis- ja vuorovaikutustilanteissa.

Opettajan velvollisuutena on kertoa huolensa lapsen kehityksestä huoltajille ja oppilashuollon työntekijöille riittävän varhaisessa vaiheessa. Opettajat ovat ensiarvoisen tärkeässä asemassa myös lapsen mielen hyvinvoinnin tukijoina ja itsetunnon vahvistajina. Huoltajien, oppilaan ja opettajan tukena näissä kysymyksissä on tarpeen mukaan koulun oppilashuolto. Suunniteltaessa lapsen tarvitsemaa tukea mielen hyvinvointiin arvioidaan sekä lapsen kehitystä suojaavia että vaikeuttavia tekijöitä. Jos nämä tukikäynnit eivät ole riittäviä lapsen auttamiseksi, on mietittävä koulun ulkopuolisia tutkimus- ja hoitotahoja. Koulun oppilashuolto sekä hoito- ja kuntoutustahot tekevät kiinteää yhteistyötä oppilaan tukemiseksi ja vaikeuksien voittamiseksi. Koko kouluyhteisön tasolla oppilashuoltoryhmä on mukana kehittämässä koulun ja luokkien ilmapiiriä ja oppilaiden välistä vuorovaikutusta hyvinvointia edistävään suuntaan. Koulussa käytetään monipuolisesti tunne-elämää, vuorovaikutusta ja luokan ilmapiiriä tukevia menetelmiä.

Savonlinnan normaalikoulussa opettajan omana työvälineenä voidaan käyttää erilaisia huolenkar-toituksia. Valtakunnalliseen kouluterveyskyselyyn osallistumisesta päätetään vuosittain. Saatuja kouluterveyskyselyn tuloksia voidaan hyödyntää jatkossa suunniteltaessa koulun oppilashuollon toimenpiteiden painopisteitä tulevina vuosina. Savonlinna normaalikoulu on mukana Kiva Koulu – toiminnassa toteuttaen sen periaatteita ja ohjelmaa lukuvuosittain. Koulun Kiva Koulu –tiimi koordinoi toimintaa yhteistyössä opettajien, oppilaskunnan ja tukioppilaiden kanssa.

Tuki oppilaan elämäntilanteisiin liittyvissä erilaisissa vaikeuksissa, esim. perheväkivalta, päihde- tai mielenterveysongelmat perheessä

Opettajan luottamukselliset suhteet huoltajiin mahdollistavat myös vaikeista asioista puhumisen ja tukitoimien suunnittelun. Oppilas voi tarvita tukea koulun oppilashuollon toimijoilta myös silloin kun ulkopuoliset tukitoimet ovat käytössä. Lisätuesta sovitaan yhteistyössä opettajan, koulun oppilashuollon, huoltajien ja tarvittavien muiden tahojen kanssa yhteisten toimintalinjojen sopimiseksi ja päällekkäisen toiminnan välttämiseksi.

Savonlinnan normaalikoulu saa ulkopuolista asiantuntija tukea ISSHP /Sosteri/ Perhepalvelukeskuksen eri ammattiryhmistä koostuvalta asiantuntijayksiköltä ilman lähetettä. Keskus toimii alueellisenä yksikkönä ja sinne voi hakeutua erityisesti, kun on huoli lapsen tai nuoren kehityksestä tai käyttäytymisestä, oppiminen tai koulunkäynti ei suju tai on pulmia kavereiden kanssa, vanhemmat tarvitsevat tukea vanhemmuuteen tai kasvatustehtävään, perheessä on ristiriitoja tai vaikeita elämäntilanteita. Asiakkaita ovat kaikki alle 18-vuotiaat, lapset, nuoret ja heidän perheensä.

Vanhemmat voivat ottaa omasta aloitteestaan yhteyttä Perhepalvelukeskukseen tai opettajan, koulukuraattorin tai erityisopettajan suosituksesta. Myös kouluterveydenhoitaja voi ohjata lapsen tai nuoren ja hänen perheensä Perhepalvelukeskuksen erityistyöntekijöiden palvelujen piiriin. Perhepalvelukeskuksen psykologi ja sosiaalityöntekijä ovat tarvittaessa kutsuttuna mukana koulun oppilashuoltoryhmän toiminnassa. Koulunkäyntiin ja oppimiseen liittyvissä tutkimuksissa tehdään yhteistyötä opettajien ja perheen kanssa. Yhdessä sovitaan tarvittavista tukitoimista ja seurannasta.

Tarvittaessa oppilas ohjautuu Perhepalvelukeskuksesta samoissa tiloissa toimivaan lastenpsykiatrin poliklinikalle. Poliklinikka tuottaa erikoissairaanhoidon palveluja alle 14-vuotialle. Lastenpsykiatrin vastaanotolle tarvitaan lääkärin (esim. koululääkärin) lähete. Yli 14-vuotiaat psykiatrista arviota tai hoitoa tarvitsevat ohjataan nuorisopsykiatrin poliklinikalle.

Lapsiperhepalveluissa terveyden edistäminen on toiminnan lähtökohta kaikissa palveluprosesseissa. Terveyden uhkatekijöihin ja hyvinvointia edistäviin tekijöihin kiinnitetään huomio heti asiakkaiden ja perheiden ensitapaamisella. Uusia työtapoja ja toimintamalleja kehittämällä, puheeksi ottamisella ja varhaisella puuttumisella tuetaan lapsia, nuoria ja heidän perheitään erilaisissa elämän valinnoissa sekä oman vastuun ottamisessa ja kantamisessa. Hoitoneuvotteluihin voidaan pyytää kuvausta oppilaan koulunkäynnistä. Lasten- tai nuortenpsykiatria antaa koululle ja oppilaan huoltajille tapauskohtaisesti ohjausta ja tukea koulunkäynnin sujumiseksi.

Muut hoito- ja kuntoutuspalvelut oppilaan oppilashuollollisena tukitoimena

Koulu pyrkii osaltaan helpottamaan oppilaan päivittäistä selviytymistä erityistarpeista johtuvissa pulmissa mm. joustavin opetusjärjestelyin, tukimuodoin ja hankkimalla erityisvälineitä oppimisen tueksi oppilaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti.

Muulla tapahtuvia kuntoutus- ja tutkimusjaksoja varten oppilas saa koulusta poissaololuvan, tehtäviä ja muuta tukea. Oppilaan koulunkäyntiin ja oppimiseen liittyviä tietoja siirretään tutkiville ja hoitaville asiantuntijoille vain huoltajan suostumuksella.

Kurinpitotilanteissa toimiminen ja oppilashuollollinen tuki kurinpitorangaistuksen yhteydessä tai silloin kun opetukseen osallistuminen on evätty

Kun käytetään perusopetuslain mukaisia ojentamiskeinoja (jälki-istunto, tehtävien tekeminen koulupäivän jälkeen, luokasta/opetustilasta/koulun järjestämästä tilaisuudesta poistaminen tai opetuksen epääminen jäljellä olevan työpäivän ajaksi), asiasta on ilmoitettava huoltajalle. Kurinpidolliset toimet dokumentoidaan.

Oppilaalle, jolta on evätty opetus jäljellä olevan koulupäivän ajaksi, jolle on annettu kirjallinen varoitus tai joka on erotettu määräajaksi järjestetään tarvittava oppilashuolto (kouluruokailu, koulu-terveydenhuolto, opiskelun seuranta ja muu tarvittava tuki).

Perusopetuslain mukaisia kurinpitokeinoja (kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen) käytettäessä oppilasta on kuultava ja huoltajalle on lisäksi varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

Oppilashuollon yhteistyö koulutuksen eri siirtymävaiheissa

Kotoa päivähoitopaikkaan
Lapsen siirtyessä kotoa päivähoitopaikkaan, hänelle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma. Tässä vaiheessa neuvola ja varhaiskasvatus tekevät yhteistyötä. Lapsen siirtyessä esiopetukseen hänelle laaditaan lapsen esiopetussuunnitelma yhteistyössä lapsen hoitajan, esiopettajan ja lapsen huoltajien kesken. Näin taataan edellytykset varhaiseen tukeen ja tiedon kulkuun kodin ja esiopetupaikan välillä.
Esiopetuksesta kouluun
Lapsen siirtyessä esiopetuksesta kouluun tiedonsiirto tapahtuu yhteistyössä esiopetushenkilöstön, erityislastentarhanopettajan ja huoltajien kanssa. Tiedonsiirrossa saatua tietoa koulut voivat käyttää ryhmien muodostamiseen, oppilaan tukitoimien suunnitteluun ja oikeaan kohdentamiseen sekä

<p>muiden oppilashuollollisten palvelujen järjestämiseen. Mikäli oppilas vaihtaa koulua tai muuttaa paikkakunnalta siirretään opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot vastaanottavalle taholle oppilashuollon ja huoltajien yhteistyönä.</p>
<p>Vuosiluokalle seitsemän siirtyminen</p>
<p>Oppilaan siirtyessä 6. luokalta 7. luokalle pidetään syyslukukauden alussa tapaaminen, johon osallistuvat vastaanottava luokanohjaaja, 6. luokan luokanopettaja, erityisopettaja ja johtava rehtori /perusasteen rehtori. Siinä luokanopettaja siirtää opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot vastaanottavalle luokanohjaajalle. Mikäli oppilas vaihtaa koulua tai muuttaa paikkakunnalta siirretään opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot vastaanottavalle taholle oppilashuollon ja huoltajien yhteistyönä. Tiedonsiirron tavoitteena on varmistaa oppilaan tarvitseman tuen toteutuminen myös seuraavalla luokka-asteella tai seuraavassa koulussa.</p>
<p>Perusopetuksesta toiselle asteelle</p>
<p>Oppilaan salassa pidettäviä henkilötietoja ei voi luovuttaa ilman huoltajan tai täysi-ikäisen oppilaan kirjallista suostumusta. Oppilaan siirtyessä peruskoulusta toiselle asteelle, tiedonsiirrossa käytetään siihen tarkoitettua lomaketta. Lomakkeen tavoitteena on antaa toisen asteen oppilaitoksen opiskelijahuollon henkilöstölle tietoja opiskelijan vahvuuksista sekä niistä osaluista, joissa hän tarvitsee tukea. Oppilaan turvallista siirtymistä perusopetuksesta toiselle asteelle tuetaan oppilaanohjaajan ja toisen asteen oppilaitosten ohjauksesta vastaavien opinto-ohjaajien sekä opettajien välisellä yhteistyöllä. Lisäopetus on perusopetuslain alaista toimintaa, jolloin opetuksen kannalta välttämätön tieto siirretään perusopetuksesta lisäopetukseen. Oppilashuoltoryhmä seuraa oppilaiden opintojen edistymistä ja järjestää tarvittaessa tukea perusopetuksen oppimäärän loppuun suorittamiseksi. Oppilashuoltoryhmä tukee oppilaiden siirtymistä perusopetuksesta toiselle asteelle ja huomioi esimerkiksi erityistä tukea tarvitsevien ja eri kieli- ja kulttuuritaustaisten oppilaiden erityistarpeet. Peruskoulun päättövaiheessa oppilashuoltoryhmä seuraa erityisesti oppilaita, jotka ovat vaarassa jäädä ilman toisen asteen opiskelupaikkaa. Yhteishaun tulosten julkaisemisen jälkeen oppilaanohjaaja tai muu oppilaan vastuhenkilö ottaa yhteyttä nuoriin, jotka eivät ole saaneet opiskelupaikkaa. Ilman opiskelupaikkaa jääneet ohjataan hakemaan lisäopetukseen, ammattistarteille ja täydennyshaussa tai heidät ohjataan muihin tuen tarpeen mukaisiin palveluihin.</p>

Oppilaan terveyden- tai sairauden hoitoon tarvittavan tuen ja seurannan järjestäminen

Terveyden edistämiseen kuuluvat säännölliset terveystarkastukset ja tarpeen mukaan terveysneuvonta. Oppilashuolto pyrkii seuraamaan jokaisen oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia ja tarvittaessa tukemaan oppilasta ja puuttumaan hyvinvoinnissa tapahtuviin muutoksiin.

Kouluterveydenhoitaja on päiväsaikaan säännöllisesti oppilaiden, huoltajien ja opettajien tavattavissa ennalta ilmoitettuna aikoina. Tarvittaessa järjestetään myös iltavastaanottoja.

Kouluterveydenhoitajan tavoittaa myös puhelimitse kaikkina koulupäivinä. Hän tapaa kaikki oppilaat terveystarkastuksessa. Laajat terveystarkastukset tehdään 1., 5. ja 8. luokan oppilaille.

Kun kouluterveydenhoitaja ei ole välittömästi käytettävissä, ensiapua ja peruselvytystä annetaan muun henkilöstön toimesta.

Koululääkäri on koululla erikseen sovittuina ajankohtina. Hän tekee suunnitelman mukaiset terveystarkastukset. Kouluterveydenhuoltoon ei sisälly varsinainen sairaanhoito, lukuun ottamatta koulussa äkillisesti sairastuneiden tai tapaturman uhriksi joutuneiden ensiapua ja -hoitoa. Sairaan-

hoitopalvelut annetaan ensisijaisesti terveystieteiden vastualueella, oppilaan asuinalueen hoitoryhmässä.

Kouluhammashuolto kutsuu oppilaan henkilökohtaisen suunnitelman mukaan tarkastuksiin. Hoitokäynti on mahdollista koulupäivän aikana, kun siitä ilmoitetaan opettajalle ennakoon.

Tapaturmien ehkäiseminen, ensiapu, hoitoonohjaus ja seuranta

Koulutapaturmien ehkäisy ja ensiapu ovat osa koulukohtaista koulun turvallisuussuunnitelmaa, joka laaditaan kouluterveydenhuollon henkilöstön, koulun muun oppilashuollon, johtavan rehtorin ja koulun henkilöstön yhteistyönä. Koulussa on tarkoituksenmukainen ensiapuvälineistö ja sen kunnosta ja täydentämisestä huolehtivat koulu- ja terveydenhuoltohenkilöstö yhdessä. Koulutapaturmia seurataan vuosittain ja tilastoinnista saatuja tietoja hyödynnetään tapaturmien ennaltaehkäisyssä.

Poissaolojen ehkäiseminen, seuraaminen ja niistä ilmoittaminen

- huoltajan tulee ilmoittaa oppilaan poissaolosta koululle. Opettaja, jonka oppitunnilta oppilas on pois, kirjaa poissaolon Wilmaan
- mikäli poissaolosta ei tule huoltajan ilmoitusta, ottaa luokanopettaja / -ohjaaja yhteyttä huoltajaan mahdollisimman pian. Huoltaja on vastuussa oppilaan koulunkäynnistä, siksi hänen tulee mahdollisimman pian saada tietää, jos lapsi/nuori ei ole koulussa.
- jos opettajalla herää muusta syystä huoli oppilaan poissaoloista, hänen tulee olla mahdollisimman varhain yhteydessä huoltajiin
- luokanopettaja ja -ohjaaja seuraavat säännöllisesti oppilaiden poissaoloja ja sopivat mahdollisista tukitoimenpiteistä oppilashuoltoryhmän kanssa
- luvattomien poissaolojen ollessa yli 50 oppituntia, koulun oppilashuoltoryhmä tekee asiasta ilmoituksen koulukuraattorille / sosiaaliviranomaiselle ja tarvittaessa harkitaan lastensuojeluilmoituksen tekemistä
- pitkittynyt poissaolo luvallisestakin syystä saattaa vaikeuttaa oppilaan kouluun palaamista. Poissaolleen oppilaan paluusta kouluun tulee huolehtia hienotunteisesti ja kannustavasti. Huomiota tulee kiinnittää myös erilaisiin pelkoihin, joita koulunkäyntiin saattaa liittyä. Varhainen puuttuminen poissaoloihin lieventää niiden kielteisiä vaikutuksia ja säännöllinen yhteydenpito koulun ja kodin välillä helpottaa yhteistyötä mahdollisten ongelmien ilmetessä.
- koulun oppilashuoltoryhmässä seurataan oppilaiden poissaoloja

Tupakoinnin, alkoholin ja päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

Koulun aikuisten tulee puuttua koululaisten päihteiden käyttöön ja tehdä asiassa tarvittaessa yhteistyötä oppilashuoltohenkilöstön kanssa. Painopisteenä on ennaltaehkäisevä työ. Tupakointi on kielletty koulujen sisätiloissa sekä koulun käytössä olevilla ulkoalueilla. Kielto koskee kaikkia. Oppilashuollollisten toimien lisäksi koulun käytettävissä ovat perusopetuslain mukaiset kurin-

pitokeinot. Terveystarkastusten yhteydessä kouluterveydenhoitaja/-lääkäri kartoittaa oppilaiden päihteiden käyttöä. Kouluterveydenhoitaja tai -lääkäri neuvovat ja auttavat päihteidenkäytön lopettamisessa ja tarvittaessa ohjaavat hoitoon. Tarvittaessa tehdään lastensuojeluilmoitus. Mikäli päihteiden käyttöä ilmenee oppilaiden kesken laajemmin, yhteistyötä voidaan lisätä alueellisesti esim. poliisin, nuorisotyön, huoltajien ja järjestöjen kanssa.

Kouluruokailun ja mahdollisten välipalojen järjestäminen

Kouluruokailulla tuetaan oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Kouluruokailun järjestämisessä ja ohjauksessa otetaan huomioon kouluruokailun sosiaalinen merkitys, ravitsemus- ja tapakasvatuksen tavoitteet sekä ruokailutauon virkistystehtävä. Oppilaille annetaan mahdollisuus osallistua kouluruokailun suunnitteluun ja toteuttamiseen kuulemalla heidän ajatuksiaan kouluruokailusta. Kouluruokailun on tarkoituksenmukaisesti ohjattu ja järjestetty ja siihen varataan riittävästi aikaa. Yhteistyössä oppilaan, hänen huoltajiensa sekä kouluterveydenhuollon henkilöstön kanssa sovitaan tarvittaessa tukitoimista ja seurannasta oppilaan yksilöllisissä ravitsemukseen sekä terveyden tai sairauden hoitoon liittyvissä tarpeissa. Kouluruokailu on osa opetusta ja myös osa koulun virallista oppilashuoltoa. Koulussa nautittu ateria, koululounas, kattaa merkittävän osan koululaisen päivittäisestä ravinnosta. Kouluaterian on tarkoitus täydentää ruokailua kotona. Kouluruokailu on oltava täysipainoista, ravitsemussuosittelun mukaista, maukasta ja maistuvaa sekä syömään houkuttelevaa. Käyttäjän tulee saada tietoa ruoan alkuperästä. Kaikkien ruokien perustana ovat terveydelliset perusperiaatteet. Kouluateria kattaa noin kolmanneksen oppilaan päivittäisestä energiantarpeesta. Savonlinnan normaalikoulussa lämpimän kouluaterian lisäksi voidaan tarjota maksullista välipalaa.

Koulukuljetusten turvallisuutta sekä odotusaikojen järjestämistä ja turvallisuutta koskevat ohjeet

Koululaisen liikenneturvallisuuskasvatuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua itsenäiseksi, vastuuntuntoiseksi ja muut huomioon ottavaksi tienkäyttäjäksi. Koulumatkan kuljettaja on yksi oppilaan kasvattajista. Hän antaa omalla esimerkillään liikennekasvatusta. Jokaisella kuljetusoppilaalla on oikeus maksuttomaan koulukuljetukseen perusopetuslain mukaisesti. Koulu huolehtii myös kuljetusta odottavien oppilaiden valvonnasta. Lisäksi koulun pihojen ja niiden ympäristöjen liikennejärjestelyillä minimoidaan tilanteet, joihin sisältyy oppilaiden kannalta onnettomuusriski. Liikenneturvallisuuskasvatukseen liittyen koulu järjestää liikennekasvatusta yhdessä poliisin kanssa. Koulukuljetuksen periaatteet on tarkemmin selitetty Savonlinnan kaupungin Koulukuljetus –oppaassa, jonka normaalikoulun johtokunta myös hyväksyy koulun kuljetuskäytäntöjen perustaksi.

Henkilöstön, oppilaiden ja huoltajien sekä yhteistyökumppaneiden perehdyttäminen oppilashuollon järjestämistä koskevaan suunnitelmaan

Koulun oppilashuollon suunnitelma tehdään moniammatillisena yhteistyönä ja koulun henkilökunta perehdytetään siihen. Perehdytyksestä vastaa johtava rehtori. Koulun oppilashuollosta tiedotetaan huoltajille.

Toimintaohjeiden päivittäminen, toteutumisen seuranta ja arviointi

Oppilashuollon toimintaohjeita päivitetään ja niiden toteutumista seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Koulun oppilashuollon arvioinnin toteuttamisesta vastaa johtava rehtori. Oppilashuoltoryhmä kehittää omaa toimintaansa.

5.4.2 Turvallisuuden edistäminen

Kaikilla koulussa toimivilla henkilöillä on oikeus turvalliseen ja terveelliseen oppimis- ja työskentely-ympäristöön. Tätä tarkoitusta varten koulussa on

- oppilaskunta-, tukioppilas- ja kummiluokkatoimintaa
- järjestyssäännöt ja niitä tarkentavat menettelyohjeet
- suunnitelma työhyvinvoinnin edistämiseksi
- suunnitelma koulukiusaamisen, -väkivallan sekä häirinnän ja syrjinnän torjumiseksi
- koulun pelastussuunnitelma
- koulun kriisisuunnitelma
- toimintaohjeet ensiaputilanteissa

5.4.3 Henkilötietojen käsittely, salassapito ja tietojen luovuttaminen

Henkilötietojen käsittelyssä lähtökohtana on luottamuksellisuus ja yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa. Kun oppilashuoltotyössä käsitellään yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa, asian käsittelyyn voivat osallistua ne oppilaan opetukseen ja oppilashuollon järjestämiseen osallistuvat, joiden tehtäviin oppilaan asian käsittely välittömästi kuuluu. Tällaisia henkilöitä voivat olla johtava rehtori/ perusasteen rehtori, oppilaan opettaja, kouluterveydenhoitaja, erityisopettaja, oppilaan kanssa työskentelevä avustaja, psykologi, koulukuraattori ja yläluokilla myös opinto-ohjaaja ja tarvittaessa koululääkäri ja lastensuojelun sosiaalityöntekijä. Ratkaisu asian käsittelyyn osallistuvista tehdään kunkin käsiteltävän asian ja aiheen perusteella erikseen. Oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan kirjallisella suostumuksella tai niin kuin laissa erikseen säädetään oppilaan asian käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia tahoja.

Käsiteltäessä yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa oppilashuoltotyössä kirjataan asian vireillepanija, aihe, päätetyt jatkotoimenpiteet ja niiden perustelut, asian käsittelyyn osallistuneet sekä se, mitä tietoja ja kenelle oppilaasta on annettu. Henkilötietojen käsittelystä vastaa rekisterinpitäjänä opetuksen järjestäjä.

Oppilashuoltotyössä käsitellään monia oppilasta ja hänen perhettään koskevia tietoja, jotka ovat lainsäädännön mukaan salassa pidettäviä. Salassapidolla tarkoitetaan asiakirjan pitämistä salassa ja kieltoa ilmaista tieto suullisesti eli vaitiolovelvollisuutta sekä kieltoa käyttää salaista tietoa omaksi eduksi tai toisen vahingoksi.

Salassa pidettäviä ovat mm. tiedot oppilaiden ja heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista, kuten elintavoista, vapaa-ajan harrastuksista, perhe-elämästä, poliittisesta vakaumuksesta,

yksityiselämän piirissä esitetyistä mielipiteistä ja osallistumisesta yhdistystoimintaan, sekä tiedot taloudellisesta asemasta, terveydentilasta ja vammaisuudesta. Salassa pidettäviä ovat myös tiedot tehostetun ja erityisen tuen antamisesta, opetuksesta vapauttamisesta sekä näihin liittyvät asiakirjat ja asiakirjoihin sisältyvät tiedot. Salassa pidettäviä ovat myös oppilashuoltoa koskevat asiakirjat ja niihin sisältyvät tiedot, tiedot oppilaalle suoritetusta psykologisesta testistä tai soveltuvuuskokeesta sekä oppilaan koesuoritukset. Oppilaalle annettavat todistukset ovat julkisia lukuun ottamatta todistuksiin poikkeuksellisesti sisältyvää oppilaan henkilökohtaisten ominaisuuksien sanallista arviointia, joka on salassa pidettävä tieto.

Salassapitovelvollisia ovat rehtorit, opettajat, opettajaopiskelijat, avustajat, kouluterveyden-huollon edustajat, koulukuraattorit, psykologit sekä opetuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet. Myöskään muut opetuksen järjestäjän palveluksessa olevat henkilöt eivät saa sivullisille ilmaista tietoonsa saamia salassa pidettäviä tietoja eivätkä luovuttaa salassa pidettäviä tietoja sisältäviä asiakirjoja.

Oppilashuoltotyöhön osallistuvilla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle ja perusopetuslain mukaisesta opetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön oppilaan tai muiden oppilaiden turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista oppilaan sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen rakentamiseksi ja turvaamiseksi on syytä pyrkiä aina ensisijaisesti hankkimaan huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella voidaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja pyytää myös muilta tahoilta. Opetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta oppilaan opetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä.

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen järjestäjän perusopetuslain mukaisesti järjestämään opetukseen tai aamu- tai iltapäivätoimintaan, aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen järjestäjälle. Uudella opetuksen järjestäjällä on myös pyynnöstä oikeus saada vastaavat tiedot. Salassa pidettäviä tietoja ei voida, ilman huoltajan suostumusta, antaa oppilaan siirtyessä muuhun kuin perusopetuslain mukaiseen opetukseen, esimerkiksi lukioon tai ammatilliseen koulutukseen.

8. OPPILAAN ARVIOINTI

8.1 Arviointi opintojen aikana

Arvioinnin tehtävä

Opintojen aikaisen arvioinnin tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kuvata, miten hyvin oppilas on saavuttanut kasvuun ja oppimiselle asetetut tavoitteet. Arvioinnin tehtävänä on auttaa oppilasta muodostamaan realistinen kuva oppimisestaan ja kehittymisestään ja siten tukea myös oppilaan persoonallista kasvua.

Arvioinnin periaatteet

Opintojen aikaisen arvioinnin tulee olla kannustavaa, totuudenmukaista ja perustua monipuoliseen näyttöön. Arvioinnin tulee kohdistua oppilaan oppimiseen ja edistymiseen oppimisen eri osa-alueilla. Arvioinnin avulla opettaja ohjaa oppilasta tiedostamaan omaa ajatteluaan ja toimintaansa sekä auttaa häntä ymmärtämään oppimistaan.

Oppilaan edistymistä, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan suhteessa opetussuunnitelman tavoitteisiin ja kuvauksiin oppilaan hyvästä osaamisesta. Numeroarvostelua käytettäessä hyvän osaamisen kuvaus määrittelee tason arvosanalle kahdeksan (8). Myös sanallisessa arvioinnissa se on arvioinnin perusta kuvattaessa, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet. Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta on laadittu jokaisen oppiaineen osion päätteeksi tuntijaon nivelkohtaan. Valinnaisten aineiden arviointi ilmenee ao. kurssin sisällönkuvauksen yhteydessä.

Savonlinnan normaalikoulussa oppiaineet ja aineryhmät arvioidaan sanallisesti vuosiluokilla 1–4 ja numeerisesti vuosiluokilla 5–9. Käyttäytyminen arvioidaan sanallisesti luokilla 1 – 5 ja 6. luokan väliarvioinnissa. 6. luokan kevät – 9. lk käyttäytyminen arvioidaan numeerisesti. Työskentely arvioidaan sanallisesti luokilla 1 – 5 ja 6. luokan väliarvioinnissa. Sen jälkeen työskentelyä ei arvioida erikseen.

Numeroarvosana kuvaa osaamisen tasoja. Sanallisella arvioinnilla voidaan kuvata myös oppilaan edistymistä ja oppimisprosessia. Sanallista arviointia käytettäessä lukuvuositolodistuksesta käy ilmi, onko oppilas saavuttanut vuosiluokan tavoitteet hyväksytysti.

Arviointipalautetta annetaan oppilaalle ja hänen huoltajalleen lukuvuositolodistusten lisäksi riittävästi ja monipuolisesti. Tietoa annetaan oppilaan edistymisestä, vahvuuksista sekä niistä oppimisen alueista, joita on kehitettävä. Arviointipalautetta voidaan antaa välitolodistuksin, erilaisin tiedottein ja arviointikeskusteluissa tai muilla tavoin.

Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain

Perusopetusasetuksen 11. §:ssä on määritelty opinnoissa etenemisen ja vuosiluokalta siirtymisen periaatteet. Koulun opetussuunnitelman pohjana olevat, opetushallituksen antamat opetussuunnitelman perusteet täydentävät asetusta.

Mikäli oppilas etenee perusopetusasetuksen 11. § 3. momentin mukaisesti oman opinto-ohjelmansa mukaan, hänen opinto-ohjelmaansa kirjataan ne edellytykset, joilla hän voi siirtyä opinto-kokonaisuudesta seuraavaan. Perusopetusasetuksen mukaan oman opinto-ohjelman mukaan opiskeleva oppilas siirtyy lukuvuoden koulutyön päätyttyä seuraavalle vuosiluokalle.

Päätökset vuosiluokalle jättämisestä ja vuosiluokalta siirtämisestä tekevät yhdessä oppilasta opettavat opettajat ja johtava rehtori/perusasteen rehtori. Päätöksen teossa voidaan ottaa huomioon ulkopuolisen asiantuntijan lausunto.

Oppilas voidaan siirtää vuosiluokalta ehdollisesti. Ehdollisessa päätöksessä mainitaan ne vuosiluokan oppimäärän osa-alueet, joiden hyväksytyt suorittaminen on vuosiluokalta siirtymisen edellytyksenä. Oppilaalla on mahdollisuus erillisessä kokeessa osoittaa saavuttaneensa asianomaisessa aineessa hyväksyttävät tiedot ja taidot.

Työskentelyn ja käyttäytymisen arviointi sekä oppilaan itsearviointi

Työskentelyn arvioinnin pohjana ovat työskentelylle eri oppiaineissa asetetut tavoitteet. Työskentelyn sanallisesti toteutettava arviointi kohdistuu oppilaan taitoon suunnitella, säädellä, toteuttaa ja arvioida omaa työtään. Arvioinnissa otetaan huomioon myös, miten vastuullisesti oppilas työskentelee ja miten hän toimii yhteistyössä toisten kanssa. Työskentelyn arvioinnissa opettajat voivat hyödyntää koulussa laadittua kuvailevaa ja numeerista arviointityökalua.

Käyttäytymisen arviointi kohdistuu siihen, miten oppilas ottaa huomioon muut ihmiset ja ympäristön sekä noudattaa sääntöjä. Oppilaan käyttäytymistä arvioivat kaikki häntä opettavat opettajat koulun opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettujen tavoitteiden mukaan. Käyttäytymisen arvioinnissa opettajat voivat hyödyntää koulussa laadittua kuvailevaa ja numeerista arviointi-työkalua.

Perusopetuksen yhtenä tehtävänä on luoda edellytyksiä oppilaan itsearviointitaitojen kehittymiselle, jonka tarkoituksena on tukea oppilaan myönteisen itsetuntemuksen kasvua ja opiskelutaitojen kehittymistä. Oppilasta ohjataan tiedostamaan omaa edistymistään, asettamaan opiskelulle tavoitteita ja säätelemään opiskelu- ja oppimisprosessiaan. Oppilalle annetaan säännöllistä palautetta ja kannustetaan arvioimaan monipuolisesti osaamistaan ja oppimistaan.

Tukea tarvitsevan oppilaan arviointi

Oppimisvaikeudet tulee ottaa huomioon oppilaan arvioinnissa. Tämä koskee myös oppilaita, joiden vaikeudet ovat lieviä ja joille ei ole tehty erityisen tuen päätöstä. Arviointipalaute auttaa oppilasta tunnistamaan omat vahvuutensa ja kehittymistarpeensa. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön. Arvioitaessa tulee käyttää menetelmiä, joiden avulla oppilas kykenee mahdollisimman hyvin osoittamaan osaamisensa. Keinoja voivat olla mm.:

- suullinen koe
- mahdollisuus suorittaa koe pienemmissä osissa, ns. välikokeet
- mahdollisuus tehdä koe pienemmässä ryhmässä tai opettajan kanssa kahdestaan
- koetehtävien äänen lukeminen
- pidennetty työskentelyaika
- tietokoneen hyödyntäminen työskentelyssä
- avustajan tuki

Jos oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin ja kuvauksiin oppilaan hyvästä osaamisesta.

Erityistä tukea saavan oppilaan arvioinnin periaatteet määritellään henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS).

Jos erityisen tuen päätöksessä päätetään, oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suorituksia henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin perustuen. Silloin oppilaan osaamista ei arvioida suhteessa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin hyvän osaamisen kuvauksiin. Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskelluissa oppiaineissa voidaan käyttää sanallista arviota kaikilla vuosiluokilla.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan arviointi perustuu perusopetuksen yleisiin oppimääriin tai yksilöllistettyihin oppimääriin, sen mukaan mitä oppilaan erityistä tukea koskevassa päätöksessä on päätetty.

Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, arviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa asetettuihin yksilöllisiin tavoitteisiin. Oppilaan arviointi kohdistuu edistymiseen toiminta-alueittain. Arvioitavia toiminta-alueita ovat motoriikka, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot. Arvioinnin tulee perustua oppilaan kasvamis- ja oppimisprosessiin, sen lähtökohtiin ja tavoitteisiin. Oppimista arvioidessa tulee ottaa huomioon oppilaan vamman tai sairauden aiheuttamat esteet oppimiselle.

Eri kieli- ja kulttuuriryhmiin kuuluvien oppilaiden opetus

Maahanmuuttajaoppilaan arviointi

Maahanmuuttajaoppilaiden eri oppiaineiden arvioinnissa lähtökohtana on oppilaan vähitellen kehittyvä kielitaito. Arvioinnissa otetaan monipuolisesti huomioon oppilaan tausta. Oppilas, joka ei puutteellisen kielitaidon vuoksi voi suorittaa koko vuosiluokan oppimäärää, voidaan siirtää seuraavalle vuosiluokalle, jos oppilaan opettajat ja rehtori katsovat, että hänellä on valmiuksia selviytyä seuraavan vuosiluokan tavoitteista.

Maahanmuuttajaoppilaan todistuksessa käytetään sanallista arviointia vuosiluokilla 1–4. Vuosiluokilla 5–9 oppilasarvioinnissa käytetään numeroarvostelua, jota voidaan täydentää sanallisella arvioinnilla. Puutteellisen suomen kielen taidon vuoksi oppiaineita voidaan aluksi arvioida osallistumismerkinnällä.

Maahanmuuttajaoppilaan äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine arvioidaan joko suomi toisena kielenä - tai suomi äidinkielenä -oppimäärän mukaisesti sen mukaan, mitä opiskeltavasta oppimäärästä on oppilaan osalta päätetty. Maahanmuuttajien äidinkieli- oppimäärä arvostellaan numerolla päättötodistukseen, mikäli oppilas on opiskellut sitä vuosiluokkien 7-9 aikana vähintään kaksi vuosiviikkotuntia. Muussa tapauksessa se arvioidaan merkinnällä "hyväksytty". Samaa kieltä ei voida arvioida sekä vieraana kielenä että äidinkielenä. Jos oppilas on opiskellut maahanmuuttajien äidinkieli- oppimäärän mukaisesti, todistukseen merkitään, mitä kieltä hän on opiskellut.

Muilta osin oppilaiden opintojen aikaisessa arvioinnissa (eteneminen vuosiluokittain arvioitavat oppiaineet) noudatetaan perusopetuksen valtakunnallisia perusteita.

Oppilaan kotikielenopetus ja arviointi

Savonlinnan normaalikoulussa järjestetään oppilaalle kotikielenopetusta mahdollisuuksien mukaan kouluajan ulkopuolella. Kotikielenopettaja opettaa oppilasta kotikielen opetussuunnitelmaa toteuttaen, huomioon ottaen koulun yleisen opetussuunnitelman oppiaineen sisällöt ja niiden käsitteet.

Kotikielenopettaja arvioi oppilaan oppimista, työskentelyä ja käyttäytymistä lukukausittain erillisellä tiedotteella sanallisesti sekä oppilaan kotikielellä ja suomen kielellä. Tiedotteet annetaan oppilaalle väli- ja lukuvuositodistuksen yhteydessä. Tiedotteiden kopiot arkistoidaan oppilaan oppilaskorttien mukaan.

8.2 Päätösarviointi

Arvioinnin tehtävä

Päätösarvioinnin tehtävänä on määritellä, miten hyvin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut perusopetuksen oppimäärän tavoitteet eri oppiaineissa.

Arvioinnin periaatteet

Päätösarvioinnin tulee olla valtakunnallisesti vertailukelpoista, kohdella oppilaita tasavertaisesti ja perustua monipuoliseen näyttöön. Päätösarvosanan tulee kussakin yhteisessä oppiaineessa perustua oppilaan osaamiseen perusopetuksen päättövaiheessa vuosiluokilla 8 - 9. Päätösarviointia varten on laadittu perusopetuksen päätösarvioinnin kriteerit kaikkiin yhteisiin oppiaineisiin.

Jos yhteisen oppiaineen opiskelu päättyy ennen perusopetuksen päättövaihetta (7.-8.-luokalla päättyvät oppiaineet), oppilaan osaaminen arvioidaan kyseiseen oppiaineeseen laadittujen perusopetuksen päätösarvioinnin kriteereiden mukaan.

Päätösarvioinnin kriteerit määrittelevät tieto- ja taitotason arvosanalle kahdeksan (8). Päätösarvioinnin kriteerit on laadittu siten, että oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin oppiaineen kriteereiden edellyttämää osaamista. Joidenkin kriteerien saavuttamatta jäämisen voi kompensoida muiden kriteerien tason ylittäminen. Oppilas on saavuttanut perusopetuksessa vaadittavat tiedot ja taidot välttävästi (5), mikäli hän pystyy osoittamaan jossakin määrin kriteerien edellyttämää osaamista. Päätösarvioinnissa työskentelyn arviointi sisältyy oppiaineen arvosanaan.

Jos erityisen tuen päätöksessä on päätetty, että oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, arvioidaan oppilaan suorituksia henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin perustuen. Silloin oppilaan osaamista ei arvioida suhteessa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin päätösarvioinnin kriteereihin.

Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päätösarviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin.

Arvioitavat oppiaineet

Perusopetuksen päättövaiheessa arvioidaan numeroin opetussuunnitelman perusteissa luetellut ja valinnaiset yhteiset oppiaineet siellä esitetyin periaattein.

Lisäksi Savonlinnan normaalikoulussa valinnaisaineiden kurssit arvostellaan numeerisesti (4–10). Heikko arvosana 4 vastaa hylättyä suoritusta. Tällöin kurssi on joko suoritettava uudelleen tai korvattava se vastaavan laajuisella toisella kurssilla. Numeerinen arvostelu suoritetaan valinnaisaineen kurssin suorituksen jälkeen. A2- ja B2-kielestä (vähintään 4 kurssia) voidaan huoltajan pyynnöstä merkitä päättötodistukseen numeroarvostelun sijasta hyväksyty merkintä.

8.3 Todistukset

Oppilaan todistukset ovat julkisia asiakirjoja. Jos niissä on oppilaan henkilökohtaisten ominaisuuksien sanallista arviointia koskevia tietoja, todistus on näiltä osin salassa pidettävä, ja se voidaan antaa vain oppilaalle ja hänen huoltajalleen.

Perusopetuksen aikana käytettävät todistukset

Perusopetuksen aikana käytettävät todistukset ovat

1. Lukuvoositodistus
2. Välitodistus
3. Erotodistus.

Oppilaalle annetaan lukuvoositodistus lukuvuoden päättyessä. Syyslukukauden lopussa annetaan välitiedote vuosiluokilla 1.-6. ja välitodistus vuosiluokilla 7.- 9.. Näihin liittyy arviointikeskustelu kevätlukukauden alkupuolella. Jaksojen vaihtuessa annetaan 7.- 9. -luokan oppilaille tarvittaessa nelosvaroitus -tiedote koulunkäynnin aktivoimiseksi ennen lukukausien päättymistä.

Erotodistuksen liitteenä tulee olla koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erotodistukseen ei merkitä käyttäytymisen arviota. Erillistä erotodistusta ei tarvitse antaa, jos oppilas siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen kouluun.

Todistuksiin merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun ja oppilaan nimi, oppilaan henkilötunnus, todistuksen antamispäivä, allekirjoitus, arvio oppilaan käyttäytymisestä sekä oppilaan opinto-ohjelma ja arvio siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet. Jos työskentely arvioidaan erikseen, merkitään sen arvio todistukseen. Lukuvoositodistukseen merkitään myös tieto luokalta siirtymisestä sekä mahdollisesta luokalle jättämisestä. Numeroarvostelua käytettäessä todistukseen merkitään perusopetusasetuksen 10. §:n mukainen arviointiasteikko. Todistuksissa tulee olla merkintä, että ne ovat Opetushallituksen 16.1.2004 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukaisia. Opetuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio merkitään todistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdiskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä todistukseen.

Jos oppilaan oppitunneista lukuvuoden aikana vähintään puolet on opetettu muulla kuin koulun opetuskielellä, tulee todistuksessa mainita opetuksessa käytetty kieli ja sillä opetetut oppiaineet.

Jos erityisen tuen päätöksessä on päätetty, että oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, varustetaan kyseisen oppiaineen numeroarvosana sekä sanallinen arvio tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt (*) oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Perusopetuksen päättötodistus

Päättötodistus annetaan perusopetuksen päättyessä oppilaalle, jonka suoritukset kaikissa numeroin arvosteltavissa aineissa ovat vähintään välttäviä.

Päättötodistukseen merkitään samat tiedot kuin perusopetuksen aikana käytettäviin todistuksiin seuraavin poikkeuksin: Päättötodistukseen merkitään oppilaan koko nimi ja **henkilötunnus**, rehtorin allekirjoitus, yhteisten oppiaineiden ja numeroin arvosteltavien valinnaisten aineiden arviointi sanoin (välttävä–erinomainen) ja numeroin (5–10). Oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen ja vieraat kielet, uskonto) merkitään suoritettu oppimäärä. Taito- ja taideaineista todistukseen merkitään oppilaan opiskelemien oppiaineiden laajuus vuosiviikkotunteina. Taito- ja taideaineista opintojen laajuus merkitään viidenneltä vuosiluokalta alkaen. Päättötodistukseen tulee maininta siitä, että oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta ja työelämään tutustumista. Arviota oppilaan työskentelystä ja käyttäytymisestä ei merkitä päättötodistukseen.

Kaikki yhteisiin oppiaineisiin liittyvät valinnaiset aineet merkitään päättötodistukseen välittömästi kyseisen oppiaineen alle. Numeroin arvosteltavista valinnaisista aineista merkitään nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen aineen nimen kohdalle tulee merkintä ”valinnaiset opinnot”, sen jälkeen kaikkien kyseiseen yhteiseen aineeseen liittyvien sanallisesti arvioitavien aineiden yhteenlaskettu vuosiviikkotuntimäärä sekä merkintä ”hyväksytty”.

Ne valinnaisena opiskeltavat vieraat kielet ja muut valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päättötodistukseen otsikon ”muut valinnaiset aineet” alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä, mahdollinen oppimäärä sekä arvio joko numeroin tai merkinnällä ”hyväksytty”.

Mikäli oppilas vaihtaa valinnaisen aineen toiseen, päättötodistukseen merkitään molempien valinnaisaineiden nimet ja opiskellut vuosiviikkotuntimäärät. Kesken jääneen valinnaisaineen kohdalla tulee merkintä ”osallistunut”. Uudesta valinnaisaineesta tulee todistukseen joko numeroarvosana tai merkintä ”hyväksytty” vuosiviikkotuntimäärästä riippuen.

Mikäli oppilaan huoltaja pyytää kirjallisesti, ettei oppilaan päättötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisena aineena opiskeltavasta kielestä, arvosana jätetään pois ja todistukseen tulee merkintä ”hyväksytty”. Toista kotimaista kieltä opetetaan kuitenkin yhteisenä oppiaineena ja se arvostellaan numeroin. Päättötodistukseen voi kuulua liitteitä, esimerkiksi arvio

oppilaan käyttäytymisestä ja työskentelystä sekä sanallinen liite alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista. Jokaisesta liitteestä tulee ilmetä oppilaan tunnistetiedot. Päätötodistuksen liitteistä ei tule mainintaa päätötodistukseen.

Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio merkitään päätötodistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä päätötodistukseen.

Päätötodistukseen tulee merkitä oppiaineen opetuksessa käytetty kieli, mikäli jonkin oppiaineen perusopetuksen oppitunneista on päättövaiheessa opetettu vähintään puolet muulla kuin koulun opetuskielellä.

Jos oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, myös päättöarviointi voi näissä aineissa olla sanallinen. Päätötodistuksessa voidaan käyttää näissä oppiaineissa myös numeroarvostelua. Sekä numeroarvosana että sanallinen arvio varustetaan tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee merkintä siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt (*) oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan. Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi on sanallinen.

Yhdeksännen luokan oppilaalle tulee antaa tarvittaessa jatko-opintoihin pyrkimistä varten välitodistus, jossa oppilaan osaaminen arvioidaan samoin perustein kuin päätötodistuksessa.

Muut todistukset

Muut perusopetuksessa käytettävät todistukset ovat

1. Todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta
2. Todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä
3. Todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Muut todistuksia koskevat soveltamisohjeet

Perusopetuksen aikana annettavia todistuksia, päätötodistusta sekä muita todistuksia on kuvattu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa yksityiskohtaisesti, ja ko. ohjeita noudatetaan myös Savonlinnan normaalikoulussa.

Liitteitä

Moniammatillinen oppilashuoltotyö

